

Човекът и неговите тела

Ани Безант

Въведение

Около проблемите, свързани със съзнанието и неговите носители, човека и дрехите, които той носи, днес цари такава голяма бъркотия, че ми се струва наложително пред учениците на теософията, и въобще пред любознателните умове, да се постави едно ясно изложение на фактите, доколкото те са ни познати. В нашите изследвания ние достигнахме до една точка, в която много неща, които преди бяха тъмни, станаха ясни, и много други, които преди бяха възприемани само като теория, станаха материя на пълно знание. Следователно вече ни е възможно да наредим сигурните факти в една определена последователност, факти, които могат да бъдат наблюдавани пак и пак, когато новите поколения теософи развият силата на наблюдение, и те ще говорят по тях със същата сигурност, с която говорят физиците за факти, които те са наблюдавали и систематизирали.

Но както физикът може да бърка, така може да бърка и метафизикът. С разширението на знанието нова светлина се хвърля върху старите факти, по-ясно се виждат техните отношения, и тяхната външност се променя - често пъти защото достигналият повече открива, че фактът, който е изглеждал нещо цяло, е бил само един откъслек. Ние не претендираме за никакъв специален авторитет на възгледите, които излагаме тук; ние ги предлагаме, както един ученик може да предложи своите знания на други ученици, като едно наше усилие да възпроизведем това, на което сме били учени, но безсъмнено не твърде свършено сме оценили, заедно с такива резултати от наши наблюдения, каквито нашите ограничени сили са ни дали възможност да направим.

В началото на нашето изучаване е необходимо западният читател да промени нагласата, с която той е привикнал да гледа на себе си, и ясно да различи човека от телата, в които този човек живее. Ние сме се увлекли твърде много от навика да отъждествяваме себе си с външните дрехи, които носим, твърде много сме настроени да мислим себе си, като че ли сме нашите тела. Необходимо е, ако искаме да получим една истинска представа за нашия предмет, да оставим този възглед и да престанем да вземаме себе си за облеклата, които сме си надянали за едно дадено време и после ще захвърлим, за да си сложим други, нови, когато пак ще имаме нужда от подобни дрехи. Да отъждествяваме себе си с тези тела, чието съществуване е само временно, е наистина така неразумно, както би било да смесваме себе си с нашите дрехи. Ние не зависим от тях - тяхната цена е пропорционална на ползата, която те принасят.

Така широко разпространената заблудата да се отъждествява съзнанието, което е нашето Аз, с носителите, в които това съзнание работи в момента, може да бъде извинено с факта, че будното съзнание, и до една степен сънното съзнание също, живеят и работят в тялото и обикновено човек не го познава като отделно от себе си. Обаче човек може да достигне до едно умствено схващане на истинските условия и тъй може да обучава себе си да гледа своето Аз като притежател на неговите носители. И след известен период на усилия това ще стане за него един определен факт. Ние ще научим да отделяме нашето Аз от неговите тела, ще се упражним да се отдръпваме от носителя и ще познаем, че ние живеем в едно много по-пълно съзнание във него, отколкото вътре в него, и по никой начин не зависим от носителя на съзнанието ни. Когато това бъде веднъж достигнато, всяко понататъшно отъждествяване на нашето Аз с нашите тела ще бъде, разбира се, невъзможно и не ще можем вече никога да правим грешката да предполагаме, че сме това, което носим. Най-малко, ясното умствено схващане е в границите на нашето достигане днес и ние можем да възпитаем себе си в навика да правим разлика между Аз-а - човека - и неговите тела. Даже само това да направим, вече ще сме се отдалечили на една крачка от заблудението, в което мнозинството от хората са омотани. И това променя цялото наше отношение към живота и към света. То ни издига в една спокойна област над "промените и случайностите на този смъртен живот". То ни поставя над дребните делнични тревоги, които така много окръжават вълнатото съзнание, и ни показва истинската пропорция между вечно променливото и относително-постоянното. То ни прави да чувстваме разликата между давящия се човек, блъскан от вълните и човека, чиито крака са върху една скала, в основата на която вълните се разбиват безпомощно.

Под човек аз подразбирам живия, съзнателния, мислещия Аз, индивида; под тела -

разните обвивки, с които Аз-а е облечен, като всяка дреха дава възможност на Аз-а да функционира в една определена област на вселената. Както човек използва кола по земята, кораб по водата, самолет по въздуха, за да премине от място на място, и все пак на всички места той си остава все същия, така и Аз-ът, истинският човек, остава същият без да се гледа материята, в която той функционира. И както колата, корабът, самолетът се различават по материалите и устройството, съобразно със средата, в която са предназначени да се движат, така и всяко тяло се различава според обкръжаващите го условия, в които то трябва да работи. Едно е по-грубо от друго, някое е по-кратковременно и мимолетно, друго е с по-малко способности. Но всички са обединени от това, че по отношение на човека те са преходни, те са негови служители, изхарчвани и подновявани според тяхната природа, и приспособени за различните негови нужди, за неговите растящи сили. Ние ще ги изучаваме едно по едно, започвайки от най-долното, и тогава ще опознаем самия човек, деецът във всички тела.

Физическото тяло

Под названието "физическо тяло" трябва да бъдат включени двата най-долни принципи на човека - наречени в нашата стара терминология Стула Шарира и Лиша Шарира - така като те и двете функционират във физическото поле и са съставени от физическа материя. Те са образувани за периода от един физически живот, захвърлят се настрана от човека при смъртта и се разлагат заедно във физическия свят, когато той премине в астралния.

Една друга причина, поради която ние наричаме тези два принципа наше физическо тяло или физически носител, е тази, че докато не можем да избягаме от физическия свят - или поле, както сме навикнали да го наричаме - ние си служим с единия или другия, или с двата от тези физически носители. По своята материя те и двата принадлежат на физическото поле, и не могат да минат вън от него. Съзнанието, когато работи в тях е ограничено вътре в техните физически граници и е подчинено на обикновените закони на пространството и времето. Макар и частично делими, те рядко се делят през земния живот и такова разделение не е препоръчително; то е винаги знак на болезненост или лошо балансирано състояние.

Според материалите, от които са съставени, тези два принципа се разглеждат като физическо тяло и ефирен двойник. Последният е точно повторение на видимото тяло, частица по частица, и е средата (посредникът), през който текат всички електрически жизнени струи, от които зависи дееспособността на тялото. Този ефирен двойник по-рано се наричаше Лиша Шарира, но се оказа препоръчително, по някои причини, да не си служим с това име тук. От незапомнени времена в индийските книги думите "Лиша Шарира" са били употребявани в един друг смисъл и това много затруднява изследователите на източната литература и поражда разноречия между хората от Изтока и от Запада. По тази причина, ако не за друга, е хубаво да се откажем от подобна употреба. После, хубаво е да имаме свои имена за подразделенията на човешкото същество, и така да премахнем от нашата въвеждаща литература препъни камъните за начинаещите, какъвто представлява санскритската терминология. Освен това, названието "ефирен двойник" точно изказва природата и устройството на по-тънката част от физическото тяло, и така има нещо, което да я отличава, и следователно, става лесно за запомняне, каквото трябва да бъде всяко название. Това тяло е "ефирно", защото е направено от ефир (етер), то е "двойник", защото е точно повторение на грубото тяло - негова сянка, така да се каже.

Сега, физическата материя има седем подразделения, които се различават едно от друго, и всяко притежава обширно разнообразие от комбинации вътре в своите собствени граници. Тези подразделения са: твърдо, течено, газообразно, ефирно. От своя страна ефирното има четири състояния, така различни едно от друго, както течното е различно от твърдото и газообразното. Това са те, седемте състояния на физическата материя, и всяка част такава материя може да мине от едно от тези състояния в друго, макар при това, което наричаме нормална температура и налягане, тя да заема едно или друго от тях, като свое относително постоянно състояние, както златото обикновено е твърдо, водата обикновено е течна, а хлорът - газообразен.

Физическото тяло на човека е съставено от материя в тези седем състояния - то се състои от твърдото, течното и газообразното, а ефирният двойник - от четирите подразделения на

ефира, известни още като Етер I, Етер II, Етер III и Етер IV.

Когато високите теософски истини бъдат предложени на хората, те започват да се оплакват, че били твърде отвлечени, и питат: "Откъде да започнем?" Ако искаме да научим нещата за себе си и да се уверим в истината на направените твърдения, как трябва да започнем? Кои са първите стъпки, които трябва да направим? Какво е наистина азбуката на този език, на който теософите говорят? Какво трябва да правим ние, мъже и жени, живеещи в света, за да разберем и проверим тези работи, вместо само да ги вземаме на вяра от другите, които казват, че знаят? Аз ще се постарая да отговоря на тези въпроси в следващите страници, така че тези, които наистина са ревностни, да видят първите практически стъпки, които трябва да направят - като винаги се разбира какво от тези първи стъпки трябва да направи този човек, който също развива и своята морална, умствена и духовна част. Нищо, което човекът направи само за физическото си тяло, не може да го направи ясновидец или светец. Обаче е вярно и това, че тъй като тялото е един инструмент, който ние трябва да употребяваме, го известно приготвление на тялото е необходимо, за да можем да обърнем нашите стъпки по посока на пътя, въпреки че ако се занимаваме само с тялото, това няма да ни заведе до висотите, които мечтаем, но и да се остави тялото настрана пак не можем да достигнем желаната висотата.

Телата, в които човек живее и работи, са негови инструменти и най-първото нещо, което трябва да схванем е, че тялото съществува за нас, а не ние за тялото; тялото е наше, за да го употребяваме, а не ние да принадлежим нему, за да ни употребява то. Тялото е един инструмент, който трябва да се изостри, да бъде подобрен, да бъде упражнен, да бъде нагласен в такава форма и да бъде сглобен на такива части, щото да може да бъде един добър инструмент във физическото поле за висшите цели на човека. Всичко, което води към тази цел, трябва да бъде окуражавано и обработвано; всичко, което отива в обратната посока, трябва да бъде избягвано. Не е важно какви желания може да има тялото, какви навици може да е придобило то в миналото; тялото е - наше, наш служител, за да си служим с него както искаме, и в момента, когато то вземе юздите в своите собствени ръце и претендира да води човека, вместо да бъде водено от него, в този момент целият смисъл на живота бива преобърнат и всякакъв прогрес е абсолютно невъзможен.

Тук е точката, от която всеки ревностен трябва да започне. Самата природа на физическото тяло е такава, че то много лесно може да бъде превърнато в един добър служител или един добър инструмент. То притежава качества, които ни помагат да го обучаваме и да го направим сравнително лесно да бъде послушно и преработено и едно от тези качества е, че когато то веднъж бъде привикнато да работи по дадени пътища, то с готовност продължава да ги следва от само себе си, и бива толкова щастливо да прави така, както и по-рано е вървяло по други пътища. Ако е придобило някой лош навик, тялото ще окаже значителна съпротива на всяка промяна в този навик; но ако бъде принудено да действа както човекът иска, тогава след известно време тялото ще започне само да преповтаря новия навик, който човекът му е наложил, и ще започне постоянно да следва новия метод, както е следвало и стария, на който човекът е решил да се противопостави.

Нека сега се обърнем към разглеждането на грубото тяло, което можем да наречем видимата част на физическото тяло, макар газообразните съставни части да не са видими за необученото физическо око. Това е най-външната дреха на човека, неговото най-ниско проявление, неговото най-ограничено и най-несвършено изражение.

Грубото тяло

Ние трябва да се спрем достатъчно дълго на устройството на тялото, за да можем да разберем как можем да го вземем в ръцете си, да го очистим и да го обучим. Трябва да погледнем първо на една група дейности, които в повечето случаи са във от контрола на волята, и след това на онези, които са под този контрол. И двете работят посредством нервни системи, но нервни системи от различен вид. Едната ръководи цялата дейност на тялото, тя поддържа неговия обикновен живот, от нея дробовете се свиват и разпускат, а сърцето бие, тя определя работата на храносмилателната система и т. н.. Тази система се състои от нервите, които не зависят от

волята, и се нарича "симпатична нервна система". Някога, в продължение на дългото минало на физическата еволюция, когато нашите тела са били ефирни, тази система е била под контрола на животното, което е притежавало тялото, но постепенно тя е започнала да действа автоматично и е и се е освободила от контрола на волята, станала е независима и днес води всички нормални жизнени дейности на тялото.

Когато един човек е здрав, той не забелязва тези дейности. Той знае, че диша, само когато нещо пречи на дишането му, той знае, че сърцето му бие, само когато биенето е буйно или нередовно. Но когато всичко е наред, тези процеси остават незабелязани, с дълга и трудна практика обаче можем да докараме симпатичната нервна система под контрола на волята и един клас йоги в Индия - така наречените Хата Йога - развиват тази сила до една необикновена степен, с цел да събудят нисшите духовни способности. Възможно е те да се развият (без каква да е мисъл за духовно, морално и умствено развитие), като се действа на физическото тяло. Овладелият Хата Йога се научава да контролира своето дишане, даже да може да го спира за едно значително време, да контролира биенето на сърцето, ускорявайки или забавяйки циркулацията на кръвта по своя воля; с тези средства той привежда физическото тяло в транс и освобождава астралното тяло.

Методът не е такъв, щото да го желае човек, но все пак е поучително за западните народи (които са настроени да гледат на тялото като имащо такава задължителна природа) да знаят как един човек може напълно да докара под своя контрол тези нормално автоматически физически процеси и да схванат, че хиляди хора налагат на себе си една дълга и крайно трудна дисциплина с цел да се видят свободни от затвора на физическото тяло, и да знаят, че те са живи, когато тялото е оставено безжизнено. Най-малко поне те са хора, които искат да направят нещо и не са вече прости роби на чувствата.

Но да продължим нашето изследване. Ние имаме волевата нервна система, която е много по-важна за нашите умствени цели. Това е великата система, която е инструмента на мисълта, благодарение на която чувстваме и се движим във физическото поле. Тя се състои от главогърбначната ос - мозък и гърбначен стълб - откъдето се разпръскват по всички части на тялото влакна от нервна материя, т. е., перцептивните и двигателните нерви - нервите, чрез които ние усещаме, които водят от повърхността на тялото към оста, и нервите с които ние действваме, които отиват от оста към повърхността. От всички части на тялото нервните влакна се събират и свързват първо в нервни възли, и после в гърбначния стълб, на който образуват външната нервна материя, и минават нагоре да се разпространят и разклонят в мозъка, центъра на всички усещания и на всички целесъобразни движения, контролирани от волята. Тази е системата, чрез която човек проявява своята воля и своето съзнание, и може да се каже, че те се намират в мозъка. Човек не може да стори нищо във физическото поле, освен чрез мозъка и нервната система, ако те не са в добър ред, той не може да проявява себе си по нормален начин.

Това е фактът, върху който материализмът е базирал своето твърдение, че мисълта и мозъчната дейност се сливат или са едно и също нещо, имайки предвид само физическото поле, както правят материалистите. Наистина те се сливат, но е необходимо да се доведат сили от едно друго поле - астралното - за да се покаже, че мисълта не е резултат на нервната дейност. Ако мозъкът е повреден от лекарства, от болест, от травма, мисълта на човека, комуто мозъка принадлежи, не ще може напълно да се прояви във физическото поле. Материалистът също ще каже, че ако имате една дадена болест, то мисълта ще бъде особено повлияна.

Има една рядка болест, афазия, която разстройва една особена част от клетките на мозъка, близо до ухото, и се придружава с пълно изгубване на способността да помним думи. Ако зададете на лице, страдащо от тази болест един въпрос, то не ще може да ви отговори: ако го попитате за името му, той не ще ви отговори; но ако произнесете неговото име, той ще покаже, че го е познал, ако му прочетете някои мисли той ще изрази своето съгласие или не; той може да мисли, но не и да говори. Оказва се, че като че ли частта от мозъка, която е била повредена, е във връзка с физическата памет за думи, така че с повреждането ѝ човекът изгубва във физическото поле паметта за думи и става глух, като си запазва силата на мислене и може да се съгласи, или не, с всяко направено предложение.

Материалистическият аргумент изведнъж пропада, разбира се, когато човекът се намери свободен от своя несъвършен инструмент. Тогава той е способен да прояви своите сили, макар

пак да се спъва отново, когато се върне във физическото съществуване. Важността на това, що се отнася до настоящото ни изследване, лежи не в солидността или не на материалистическата позиция, а във факта, че човекът е ограничен в своята проява във физическия свят от способностите на неговия физически инструмент и че този инструмент може да бъде повлиян от физически агенти; ако те могат да го повредят, те могат, също и да го поправят - едно съображение, което ще намерим от жизнена важност за нас.

Нервните системи, подобно всички части на тялото, са съставени от клетки, малки оформени телца, с обвиващи стени и съдържание, видими под микроскоп. Те биват най-разнообразни според техните различни функции. От своя страна тези клетки са изградени от малки молекули, а те пък - от атоми - атомите за които говорят химиците. Всеки атом пък е последната неделима частица от някой химически елемент. Тези химически атоми се комбинират заедно по неизброими пътища за да образуват газовете, течностите и твърдостта на грубото тяло. Всеки химически атом е за теософа едно живо нещо, способно да води свой независим живот, и всяка комбинация от подобни атоми в едно по-сложно същество е също така нещо живо. От друга страна всяка клетка има свой собствен живот, и всички тези атоми, молекули и клетки са комбинирани заедно в едно органическо цяло, едно тяло, което служи като носител на една по-висша форма на съзнание, отколкото тази, която те знаят в отделното си съществуване.

Частите, от които тези тела са съставени, постоянно влизат и излизат; и самите те са групи от химически атоми, твърде дребни, за да бъдат видени с невъоръжено око, въпреки че много от тях се виждат под микроскоп. Ако наблюдаваме капка кръв под микроскоп ние ще видим в нея да се движат известно количество живи телца - белите и червените кръвни телца. По устройство и дейност белите напомнят твърде много на обикновената амеба. Много болести са предизвикани от микроби и разни видове бацили, и учените ни казват, че ние имаме в нашите тела микроби приятели и микроби неприятели, едните ни вредят, а другите се нахвърлят върху вредителите ги и разкъсват. Някои микроби идват в нас отвън и изпълват нашето тяло с болести, други идват за да поддържат неговото здраве. И така, тези наши дрехи постоянно променят своите материали, които идват, стоят известно време в нас, и излизат, за да отидат и да станат част от други тела - една непрекъсната промяна и взаимна игра.

Голямото мнозинство от човечеството знае малко и още по-малко се интересува от тези факти, при все това в тях се крие възможност за очистване на грубото тяло, от което го става подходящ носител и обиталище на човека. Обикновеният човек оставя своето тяло да се строи само, както взема безразборно от материалите, които му се доставят, без да се вглежда в тяхната природа, и се интересува повече те да бъдат вкусни и приятни за неговия вкус, а не се пита дали подхождат или не, за създаването на едно чисто и благородно обиталище за Аз-а, истинският човек, който живее вечно. Обикновеният човек не упражнява надзор над тези частици, когато влизат и излизат, без да избира една и да отхвърля други, а оставя всичко да се гради както му дойде, подобно на някой безгрижен майстор, който взема всичко, което му попадне като материал за неговата къща - вълна, слама, кал, трески, пясък, гвоздеи, всевъзможни останки. По отношение на своето тяло съвременният човек е тъкмо такъв небрежен строител.

Ясно е, че очистването на грубото тяло е един процес на съзнателно подбиране на елементите, които трябва да го съставят. Човек ще въведе в него под формата на храна само най-чистата материя, която може да намери, отхвърляйки нечистата и грубата. Той знае, че чрез естествена промяна частиците, въведени в тялото в дните на безгрижно живеене, постепенно ще излязат навън, най-малко в седем години - въпреки че процесът може да се ускори - и той решава да не въвежда вече в него това, което не е чисто. Като увеличава чистите съставни части той създава в тялото си една армия от защитници, които унищожават всякакви нечисти частици, които могат да попаднат отвън и влизат без неговото съгласие. След това той пази тялото чисто с една активна воля, която действа магнетически, непрестанно изпъжда далеч от себе си всякакви нечисти телца, които биха могли да влязат в тялото и така го пази от нахлувания, на които то е изложено; докато живее в една атмосфера, изпълнена с нечистотии от всякакъв род.

Когато веднъж човек реши да очисти своето тяло и да го направи инструмент, пригоден за Аз-а да работи с него, той прави първата стъпка към практикуването на Йога - стъпка, която трябва да бъде направена в този или някой друг живот, преди човекът да може сериозно да си зададе въпроса: "Как мога да до - стигна дотам, че да мога да възприема за себе пълноценно

истината на теософията?" Човек може лично да проверява свръхфизичните факти само когато съумее напълно да подчини физическото си тяло под своя власт. Той иска да се увери лично в теософските истини, но не може да стори това докато е още здраво затворен в тъмницата на тялото и докато това тяло е нечисто. Даже ако е донесъл от други, по-добре дисциплинирани животи частично развити душевни способности, които се проявяват въпреки настоящите неблагоприятни условия, упражнението им ще бъде спъвано докато той съществува във физическото тяло, ако това тяло е нечисто. То те затъмнява или разстройва упражнението на способностите, когато те работят чрез него, и ще нрави тяхната работа ненадеждна.

Нека предположим, че един човек съзнателно избере да направи своето тяло чисто и че той или се възползва от факта, че тялото се променя напълно за седем години, или предпочете по-късия, но по-труден път на бързата промяна. И в двата случая той ще започне тогач да подбира материалите, от които новото чисто тяло трябва да бъде съградено, и въпросът за диетата ще се изправи пред него. Той веднага ще започне да изключва от своята храна всичко, което би вмъкнало в тялото нечисти и мръсни елементи. Той ще захвърли всякакъв алкохол и всяко питие, което го съдържа, защото спиртът въвежда във физическото тяло микроби от най-нечисто естество, продукти на разрушението. Те не само са вредни сами, но себе си, но освен това привличат към себе си - и следователно, към всяко тяло, от което те съставляват част - някои от най-противните невидими обитатели на следващия свят.

След смъртта пианиците, които са изгубили своите физически тела, и следователно не могат повече да задоволяват своята жажда за опиване, се въртят около местата, където се лее алкохол, и около тези, които го пият, и така се опитват да споделят ниските удоволствия, на които те се отдават. Деликатни жени биха се отвърнали от своите вина ако можеха да зърнат само за миг отвратителните същества, които се стараят да вземат участие в тяхното удоволствие, и близкото другарство, което по този начин те установявал със същества от най-отвратителен тип. Лоши елементи също се навъртат наоколо, мисли на пианици, облечени в елементална есенция. В същото време физическото тяло привлича към себе си от обкръжаващата атмосфера груби частици, изхвърлени от телата на пианици и разпуснати хора, те влизат в него, от което го огрубява и понижава.

Ако погледнем на хора, постоянно свързани с алкохола, с произвеждане или продажба на спирт, вина, бира и други видове нечисти питиета, можем да видим как техните тела даже физически са станали груби и ниски. Един кръчмар, един с още по-лоша професия - да не казваме нищо за лица от всички стъпала на обществото, които пият до прекаляване - всички показват много ясно какво прави бавно и сигурно със своето тяло всеки, който въвежда в него коя да е от тези частици. Колкото повече такива елементи той въвежда, толкова по-грубо става неговото тяло.

Така е и с другите части на диетата, месо от млекопитаещи, птици, влечуги и риби, от разни животни в костни черупки и мекотели, които се хранят от умрели животни - как могат тела, съградени от подобни материали, да бъдат деликатни, чувствителни, прецизно уравновесени и при това напълно здрави, със силата и тънкостта на калената стомана, от каквото тяло човек се нуждае за всички видове висша работа? Необходимо ли е пак да прибавям практическия урок, който може да бъде научен от наблюдението върху телата на онези, които живеят в подобно среда? Вижте касапите и решетите сами дали техните тела приличат на най-пригодни инструменти за висши мисли и възвишени духовни цели? Разбира се, те са най-последните резултати на силите, които се хранят с нечисти меса, доставяни от тях. Наистина, никакво количество внимание на човека върху физическото тяло само по себе си не ще му даде духовен живот, но защо трябва да си пречи с едно нечисто тяло? Защо да се позволява на този безполезен и несвършен инструмент да ограничава, да притеснява и да съдържа неговите сили, големи или малки, в техния опит да се проявят чрез него?

Има, обаче, една трудност по нашия път, която не можем да пренебрегнем. Ние можем да правим голямо усилие над нашето тяло и може решително да отказваме да го понижаваме, но ние живеем между хора, които са безгрижни и които в повечето случаи не знаят нищо от тези природни факти. В един град като Лондон или, наистина, в кой да е друг западен град, ние не можем да минем по улиците без да бъдем повлияни на всяка крачка, и колкото повече пречистяваме тялото си, толкова по-тънки стават чувствата и толкова повече страдаме в една

цивилизация, така груба и животинска, каквато е настоящата. Минавайки из бедните и работнически квартали, където има бирарии на всяко къше, ние едва ли можем да избегнем миризмата на спиртните напитки - атмосферата на една бирария следва тази на друга - даже улици с добра репутация също са отровени. Тъй е и когато минаваме покрай кланици и касапници.

Разбира се, човек може да бъде сигурен, че когато цивилизацията напредне и нещо бъде спечелено, тогава всички тези нечисти места ще бъдат събрани в специални квартали, където тези, които ги търсят, ще могат да ги намерят. Обаче сега нечистите елементи от тези места падат върху нашите тела и ние ги вдишваме в себе си заедно с въздуха. Но както нормално здравите тела не дават почва, в която микробите на болестите да могат да пуснат корени, така чистото тяло не представлява почва, в която тези нечисти частици да могат да растат. Освен това, както видяхме, има армия от живи същества, които вечно работят, за да държат нашата кръв чиста, и тези полкове от истинска гвардия ще нападнат всички отровни частици, които прескочат през оградата на едно чисто тяло и ще ги премахнат и разсекат на части. Нам остава да изберем дали да имаме в нашата кръв тези защитници па живота или да я изпълним с пиратите, които нападат и избиват добрите. Колкото по-решително отказваме да вкарваме в тялото каквито и да е било нечисти елементи, толкова повече ще бъдем укрепени против атаките отвън.

Споменахме, но рано за автоматизма на тялото, за факта, че тялото е творение на навика и казахме, че човек може да използва тази негова особеност. Ако теософът каже на някой жадуващ да практикува Йога и да достигне да влезе във висшите области на битие-го: "За тази цел ти трябва веднага да започнеш да пречистваш тялото си, и това трябва да предшества опита да практикуваш истинска Йога. Защото истинската Йога е тъй опасна за едно нечисто и неподчинено тяло, както клечката кибрит - за буре барут." Ако теософът каже така, той сигурно ще бъде посрещнат с отговора, че здравето би пострадало от подемането на такава практика. Сухият факт е, че всъщност тялото не се интересува много какво му давате, когато веднъж му предложите нещо, което укрепва здравето му, го бързо ще се приспособи към всяка чиста и хранителна храна, която вие изберете да употребявате. Тъкмо защото е едно автоматично същество, то скоро ще спре да иска нещата, които усилено му се отказват, и ако вие не изпълнявате искането му за груба и нисша храна, то скоро ще придобие навика да я презира. Също както един средно естествен вкус ще се погнуси с болезнено чувство от един разложен дивеч, така един чист вкус ще се отвърне от всякаква груба храна.

Предположете, че човек храни своето тяло с разни видове нечисти неща. Неговото тяло ще ги изисква настоятелно и го ще бъде склонен да отстъпи. Но ако той не обърне внимание на тези изисквания на тялото и тръгне по своя собствен път, а не по пътя на тялото, той ще установи, може би за своя изненада, че неговото тяло ще признае своя господар и ще се примири с неговите заповеди. То бързо ще започне да предпочита чистата храна пред нечистата. Навикът може да бъде използван както за помощ, така и за пречка, и тялото се поддава на послушание, когато разбере, че ти си господаря и че не мислиш да допуснеш животът ти да бъде спъван от простия инструмент, който е създаден за твоя употреба. Истината е, че не тялото е виновно тук, а Кама, желанието - природата.

Възрастното тяло вече е възприело навика да иска особени неща, но ако се вгледате в детето, вие ще видите, че детското тяло не иска нещата, които доставят на възрастните тела груби удоволствия. Ако няма много лошо физическо наследство, детското тяло отбягва месото и виното, но неговите родители му натрапват месо и му дават малко винце от техните чаши, канейки го да "бъде мъжле", докато детето със своята подражателна способност и под влияние на възрастните не тръгне по лошите пътища. Тогава, разбира се, се създава нечист вкус и може би се събуждат стари кармични искания, които биха могли да изгаснат от неудовлетворение и тялото последователно да придобие навика да иска нещата, с които то е било хранено.

Захвърлете миналото, направете промяната и когато вие се освободите от частиците, които искат тези нечистотии, вие ще почувствате, че вашето тяло променя своите навици и въстава даже против миризмата на нещата, които то някога е обичало. Вие не искате да правите това, защото, ако бихте искали, щяхте да можете. Вие си казвате: "Най-после, може би, то не значи толкова много. Аз нямам душевни способности, аз не съм достатъчно напреднал, за да правя разлика между чистото и нечистото тяло". Вие никога няма да напреднете, ако не се

стараете да се издигнете до най-високото, което е достижимо за вас - ако оставите желанието-природа да пречи на вашия прогрес. Вие казвате: "Колко много бих желал да имам астрално зрение, да странствам в астралното тяло!", но когато достигнете до началото, вие предпочитате един "добър" обяд.

Ако наградата за отказването от нечистата храна беше милион лири в края на годината, как бързо щяха да се изчезнат трудностите и как бързо щяха да се намерят начини за поддържане на тялото живо без месо и вино! Но когато се предлага скъпоценното съкровище на висшия живот, трудностите се оказват непобедими. Ако хората наистина желяеха нещата, които те претендират че желаят, ние щяхме да имаме много по-бързи промени около нас, отколкото сега виждаме. Но хората само се преструват, че вярва, и то така, че те сами себе си лъжат с идеята, че ревностно желаят, и идват тук на Земята живот след живота в същия непрогресивен начин на съществуване за много хиляди години. И в един даден живот те се чудят защо не напредват и защо еди-кой си е направил такъв бърз прогрес в този само живот, когато те не могат. Човекът, който е ревностен - не за момент, а с твърдо постоянство - може да направи, какъвто прогрес иска: докато човекът, който само прави хората да вярват, ще обикаля и обикаля като кон, който върти долап за много още бъдещи животни.

В това очистиране на тялото лежи приготвянето за всяка йогистка практика - не цялото приготвяне, сигурно, но една съществена част от него. Казаното до тук с достатъчно, що се отнася до грубото тяло, най-ниския носител на съзнанието.

Ефирен двойник

Модерната физическа наука поддържа, че всички телесни промени в мускулите, клетките или нервите, се придружават от електрическа дейност, и същото вероятно е вярно даже аз химическите промени, които се извършват непрекъснато. Пълно потвърждение на това е било събрано от старателни наблюдения с най-чувствителни галванометри. Навсякъде, където има електрическа дейност, трябва да присъства и ефир, тъй че присъствието на ток е доказателство за присъствието на ефир, който прониква всичко, -заобикаля всичко. Някоя частица физическа материя не се допира до друга частица, но всяка плува в море от ефир. Западният учен формулира това като една необходима хипотеза, докато ясновидецът - ученик на източната наука - го обявява за истинско наблюдение, защото истина е, че ефирът е също тъй видим, както и един стол или една маса, само че е необходимо зрение, различно от нормалното физическо зрение.

Както вече се каза, ефирът съществува в четири видоизменения. Най-финото от тях се състои от последните физически атоми - не атомите на химията, които наистина са сложни тела - последни, защото, когато бъдат разбити, те се разлагат на астрална материя.

Ефирният двойник се състои от тези четири ефира, които проникват твърдата, течната и газообразната части от грубото тяло, обгръщайки всяка частица с една ефирна обвивка, в следствие на което той представлява едно пълно повторение на грубата форма. Този ефирен двойник е напълно видим за око на ясновидеца и по цвят е виолетовосив, груб или деликатен в своята структура според качествата на плътното тяло. Четирите ефира влизат в него, както твърдото, течното и газообразното състояния влизат в състава на плътното тяло, но те могат да бъдат в по-груби или по-фини комбинации, също както и плътните части в тялото. Важно е да се отбележи, че плътното тяло и неговият ефирен двойник се видоизменят заедно по качество, така че когато прогресиращият човек очисти съзнателно и преднамерено своето грубо тяло, ефирният двойник следва подир него без свое съзнание и без какво да е допълнително усилие.

Именно посредством ефирния двойник Прана (живото дихание) тече по нервите на тялото и тъй ги прави способни да действат като носители на съзнателната и двигателната сили на човека. Силите на мислене, на движение и на усещане не обитават във физическата или ефирната нервна субстанция: те са дейности на Аз-а, който работи в своите вътрешни тела, и тяхното проявление на физическото поле е възможно само от Прана (живото дихание), когато тя тече по нервните конци и около нервните центрове, защото Прана, живот-диханието, е активната енергия на Аз-а, както Шри Шанкарачария ни учи. Работата на ефирния двойник е да служи като физически посредник на тази енергия и ето защо той често е наричан в нашата литература

"носител на Прана".

Ще бъде полезно да се отбележи, че ефирният двойник е особено чувствителен за игрите съставни части на алкохола.

Явления във връзка с физическото тяло.

Когато човек "ляга да спи", Аз-ът излиза от физическото тяло и го оставя да спи и така да си възобнови силите за работата на следващия ден. По този начин плътното тяло и неговия ефирен двойник биват оставени сами на свой произвол, и на играта на влиянията, които те привличат към себе си със своето устройство и навици. Струи от мисъл-форми от астралното поле, които по своята природа са сродни с мисъл-формите, образувани или хранени от Аз-а в неговия ежедневен живот, влизат в и излизат от плътния и ефирния мозък и, размесвайки се с автоматическите преповторения на вибрации сложени в будно съзнание от Аз-а, причиняват прекъснатите и хаотични сънища, с които повечето хора са запознати.

Тези разпокъсани сънища са поучителни, тъй като показват как работи физическото тяло, когато бъде оставено само на себе си. То може само да възпроизвежда откъследи от минали вибрации без смислен ред или връзка, свързвайки ги в едно, както те дойдат, колкото и крайно несвързани да са сами. То е нечувствително до абсурдност или безсмисленост, задоволява се с една фантазмагория от калейдоскопични образи или бои, даже без правилността, която дават огледалата на калейдоскопа. Гледани по този начин, лесно може да се види как плътният и ефирният мозък са инструменти на мисълта, не нейни творци, защото ние виждаме колко блуждаещи са техните творения, когато бъдат оставени сами на себе си.

При спането Аз-ът излиза от тези две тела или по-право от това едно тяло с неговите видима и невидима части, като ги оставя заедно. При смъртта то ги напуска за последен път, но само с тази разлика, че то изтегля със себе си и ефирния двойник, като го отделя от неговия плътен другар, с което прави да не може вече живото дихание да играе в тялото като в едно органическо цяло. Аз-ът бързо отърсва от себе си ефирния двойник, който, както вече видяхме, не може да мине в астралния свят, и го оставя да се разложи заедно със своя другар. Ефирният двойник често се явява веднага след смъртта на приятели на неголяма дистанция от тялото, но естествено притежава твърде малко съзнание и не може да говори, нито да стори нещо повече, от това да се "яви". Той се вижда относително лесно, понеже е физически, и едно леко напъгане на нервната система ще направи очите достатъчно остри, за да го забележат. Той с отговорен за много случаи на видения в гробища, тъй като той се носи над гроба, в който лежи неговия другар, и много лесно се вижда поради причините, които току-що казахме. Тъй даже "в смъртта те не са разделени" на повече от няколко стъпки пространство.

За нормалния човек само при смъртта става това разделяне, но някои ненормални хора от типа, наречен "медиуми", са предмет на частично деление на **физическото** тяло още, но време на земния си живот, една опасна и за щастие сравнително рядка ненормалност, която води след си много нервни напрежения и вълнения. Когато ефирният двойник бъде изпъден при спиритически сеанс, гой се раздира на две. Целият не може да бъде отделен от плътното тяло без да се причини смърт на последното, тъй като без него струите на живото дихание не могат да циркулират. Даже неговото частично отдръпване довежда плътното тяло в състояние на летаргия и жизнените дейности почти спират; крайно изтощение последва новото събиране на разделените части и състоянието на медиума, докато бъде установено нормалното единство, крие значителна физическа опасност. По-голямата част от явленията, които стават в присъствието на медиума, не са свързани с изпъждането на ефирния двойник, но някои, които се придружават с материализация, са станали благодарение на него.

Научаваме се, че с г-н Еглингън до една голяма степен е станало това любопитно физическо разделяне и че се виждало как ефирният двойник изтича от неговата лява страна, а в това време плътното тяло очевидно се смалявало. Същото явление се наблюдавало и с Хаск, чието плътно тяло станало много малко за неговите дрехи. Еглингъновото тяло веднъж тъй било намалено по размери, че една материализирана форма го взела на ръце и го поднасяла за наблюдение от присъстващите - един от малкото случаи, в които както медиумът, така и материализираната форма са били видени заедно при светлина, достатъчна да позволи изследване. Това намаление на тялото на медиума показва отнемане на част от плътната, "осезаемата" материя на тялото - твърде възможно даже и част от течните части - но, доколкото

аз зная, още не са правени наблюдения но това, и следователно не е възможно да се говори със сигурност. Сигурното е, че частичното изпъждане на ефирния двойник води след себе си голямо нервно разстройство и че то не трябва да се практикува от някой разумен човек, ако се окаже, че той притежава тази медиумна слабост.

Ние изучихме физическото тяло, както в неговата плътна, така и в ефирната му част - дрехата, която Аз-ът трябва да носи за своята работа във физическия свят, обиталището което може да бъде или една удобна лаборатория за физическа работа, или един затвор, на който само смъртта притежава ключа. Ние видяхме какво трябва да имаме и какво бихме могли постепенно да направим - едно тяло напълно здраво и силно, и в същото време деликатно организирано, очистено и чувствително. То трябва да бъде здраво - и на Изток здравето се изисква като едно от условията за изучаване окултизма - защото всичко, което не е здраво в тялото, го прави негоден инструмент в ръцете на Аз-а, и такова тяло може да разстройва както впечатленията, влизащи вътре, така и въздействията, изпращани извън. Дейността на Аз-а се спъва ако неговият инструмент е напрегнат или свит от лошо здраве. Здраво, деликатно, организирано, пречистено, чувствително, отхвърлящо автоматично всякакви лоши влияния и автоматично възприемащо всичко добро - такова тяло трябва съзнателно да си създадем, избирайки от всички околни неща само тези, които водят към тази цел, знаейки, че задачата може да бъде постигната само последователно, с постоянна и настойчива работа, последователно насочена към тази цел.

Ние ще знаем кога ще започнем да успяваме до една ограничена степен, защото ще видим да се явяват в нас разни видове сили на възприемане, които не сме притежавали преди. Ние ще забележим, че ставаме по-чувствителни за мелодии и картини, за по-пълни, по-нежни, по-богати хармонии, за по-деликатни, по-хубави, по-нежни приливи на багри. Също както художникът обучава своите очи да виждат деликатността на цветовете, за която обикновеното око е сляпо; също както музикантът обучава своите уши да слушат обертонове, за които обикновените уши са глухи - така ние трябва да обучаваме нашите тела да бъдат възприемчиви за по-тънките трептения на живота, които обикновения човек пропуска. Вярно е, че в нас ще дойдат и много неприятни усещания, защото светът, който обитаваме, е груб и кален от човечеството, което го населява; но от друга страна ще се открият хубости, които ще ни възнаградят стократно за трудностите, които срещаме и преодоляваме. И това ние трябва да направим, не за да можем да притежаваме такива тела за егоистични цели или от пустославие, или за удоволствие, но с цел да можем да бъдем широко полезни, да имаме добавъчни сили да служим. Те ще бъдат по-пригодни инструменти, с които да помагаме на прогреса на човечеството, и така да бъдем по-готови да помагаме в общото усилие за ускоряването на човешката еволюция, което с работата на нашите велики Учители, и в което може да имаме щастието да сътрудничим.

Макар да сме в тази част на нашето изследване, която е посветена само на физическия свят, все пак можем да видим, че изследването не е маловажно, че и най-ниският от носителите на съзнанието се нуждае от нашето внимание и че гой ще възнагради нашата грижа. Нашите градове, нашите страни ще бъдат почисти, по-хубави, по-добри, когато това знание стане всеобщо и когато бъде възприето не само умствено за добро, а и като закон на ежедневиия живот.

Астралното тяло

Ние изучавахме физическото тяло на човека, както видимата така и невидимата негова част, и разбрахме, че човекът - живото, съзнателното същество - в своето "будно" съзнание, живеейки във физическия свят, може да покаже само толкова от своето знание и да прояви толкова от своите сили, колкото може това да стане през физическото му тяло. От съвършенството или несъвършенството на тялото те зависи и съвършенството или несъвършенството на проявата на човека във физическия свят. Това тяло го ограничава, когато той работи в низшия свят, образувайки един истински "непроходим кръг" около му. Това, което не може да мине през него не може да се прояви на Земята и сто откъде произлиза неговата важност за развиващия се човек.

По същия начин, когато човек работи без физическото тяло в една друга област на природата - астралния свят - той със способен да прояви тъкмо толкова от своето знание и своите

сили, накъсо казано - от себе си, колкото неговото астрално тяло му позволява. То е едновременно и негов носител и негово ограничение. Човекът с повече отколкото неговите тела; той има много, което обаче не може да прояви било във физическия свят, било в астралния; но това, което той може - то може да се вземе като самия човек в тази дадена област на вселената. Кое то той може да покаже от себе си тук долу е ограничено от физическото тяло; което той може да покаже от себе си в астралния свят е ограничено от астралното тяло. Когато се вдигаме в по-висшите светове, ние ще установим, че човек става все повече и повече способен да проявява себе си, когато сам се усъвършенства по пътя на своето развитие, а също постепенно усъвършенства и своите висши носители на съзнание.

Ще бъде добре да припомним на читателя, понеже влизаме в области, сравнително малко посещавани и за мнозинството неизвестни, че ние не претендираме тук за непогрешимост или за съвършена сила на наблюдение. В световите, по-висши от физическия, също могат да се допускат грешки при наблюдението и при умозаклученията, също както и във физическия, и тази възможност би трябвало винаги да се има предвид. С разширяването на знанието ще бъде достигана все по-голяма и по-голяма акуратност, и такива грешки ще бъдат постепенно поправени. Но тъй като писателката е само един ученик, грешки вероятно ще се намерят и в бъдеще ще се налагат поправки. Обаче тези грешки ще бъдат в подробностите, те не ще се докоснат до общите принципи, нито ще отслабят главните заключения.

Първо, нека бъде добре схванато значението на названието астрален свят. Астралният свят е една определена област от вселената, обкръжаваща или проникваща физическата, но невидима за нашето обикновено наблюдение, защото е съставена от друг вид материя. Ако последният физически атом бъде взет и разбит, той се изгубва за физическия свят; намираме, че той е съставен от много частици от най-плътното състояние на астралната материя - твърдото състояние. Ние установихме, че съществуват седем области на физическата материя - твърда, течна, газообразна, и четири ефирни - под които са подразделени безбройните комбинации, които съставят физическия свят. По същия начин можем да установим наличието на седем области в астралната материя, съответстващи на физическите, под които могат да бъдат подразделени безбройните комбинации, които пък съставляват астралния свят.

Всички физически атоми имат своята астрална обвивка, астралната материя образува по този начин, както може да се каже, матрицата на физическата. Физическата е разположена в астралната. Астралната материя служи като един носител на Жива, на Единният Живот, оживяващ всичко, и посредством астралната материя струи от Жива обгръщат, поддържат, хранят всяка частица от физическата материя. Тези струи на Жива са причината да се яви не само това, което популярно се нарича физически сили, но също и всички електрически, магнетически, химически и други енергии, притеглянето, сцеплението, отблъскването и др. подобни - множеството проявления на Единния Живот, в който вселените плуват като риби в морето. От астралния свят, който прониква физическия, Жива минава в ефира на последния, и гой става носител на всички тези сили за долните области на физическата материя, където наблюдаваме тяхната игра.

Ако си представим, че физическият свят не съществува, без от това да следва някоя друга промяна, все пак ще имаме едно пълно негово повторение в астралната материя. И ако понататък си представим, че всички ние - мъже или жени - сме надарени с работещи астрални способности, то на първо време не те усещаме никаква разлика в това, което ни обкръжава. "Умрели." кора, които се събуждат във висшите области на астралното поле, често намират себе си в такова едно състояние и вярват, че са още живи във физическия свят.

Тъй като повечето от нас още не са развили астрално зрение, е необходимо да се наблегне на тази относителна реалност на астралния свят като една част от феноменалната вселена, и да видим това с умствените очи, ако не с астралните. Астралният свят е така реален, както и физическия: наистина понеже той не е така далеч отстранен от Единната Реалност, затова той е по-реален отколкото физическия; неговите явления са отворени за компетентни наблюдения, подобно тези на физическото поле.

Също както тук долу слепият човек не може да види физически предмети, и както много неща могат да бъдат наблюдавани само с помощта на апарати - микроскопи, телескопи и др. - така сив е астралния свят. Астрално слепи хора не могат да виждат астрални предмети, и много

неща избягват на обикновеното астрално зрение, или ясновидството. Но в настоящето стъпало на развитие много хора биха могли да развият астралните си сетива и ги развиват до една известна степен, с което стават способни да възприемат фините вибрации на астралния свят. Такива лица, наистина, могат да правя г много грешки, както детето греша, когато започва да си служи със своите физически сетива, но тези грешки се поправят от по-голямата опитност и след време те ще могат да чуват и виждат в астралния свят също тъй добре, както и във физическия. Не е желателно да се ускорява това развитие с изкуствени средства, защото докато човек не е развил в себе си достатъчно духовна сила даже само физическия свят доста трудно се владее, а работата в живота още повече се усложнява от намесването на астрални гледки, звукове и др., които ще се явят от това преждевременно преглеждане в астралния свят. Но идва времето, когато този стадий ще бъде достигнат и когато относителната действителност на астралната част от невидимия свят ще се открие за будното съзнание.

Затова е необходимо не само да имаме астрално тяло, каквото всички наистина имаме, но и то да бъде напълно развито и готово за работа, съзнанието трябва да бъде навикнало да работи в него, а не само през него във физическото тяло. Всеки човек непрестанно работи през астралното си тяло, но сравнително малко работят в него отделено, от физическото. Без тази работа през астралното тяло нямате да има връзка между външния свят и ума на човека, връзка между впечатленията, възприети от физическите сетива, и овладяването им от ума. Впечатлението става чувство в астралното тяло, и тогава бива възприето от ума. Астралното тяло, в което се намират центровете на усещането, често се нарича астрален човек, също както можем да наречем физическото тяло физически човек. Но, разбира се, го е само един носител - една риза, както ведическата школа се изразява - в която самият човек работи и чрез която той достига най-плътния носител, физическото тяло.

Що се отнася до устройството на астралното тяло, то е изградено от седемте състояния на астрална-та материя и може да има от всяка по-груба или по-фина материя. Лесно е да си представим човек в добре оформено астрално тяло. Ние можем да го мислим като захвърлил физическото тяло и стоящ в друго по-фино, - копие на физическото, видимо по своята прилика за ясновидското око, макар невидимо за обикновения поглед. Казах "едно добре оформено астрално тяло", тъй като астралното тяло на един неразвит човек представлява нещо твърде несвързано. Неговото очертание е неопределено, материалите, му са тъмни и зле наредени, а отдръпнато от тялото, то прилича на един безформен променлив облак, очевидно непригоден да служи като един независим носител. Наистина той е по-скоро един облак от астрална материя, отколкото едно организирано астрално тяло - една маса от астрална протоплазма, прилична на амеба. Добре устроеното астрално тяло означава, че притежателят му е достигнал доста високо равнище на умствено съвършенство или духовен напредък, така че по външността на астралното тяло може да се съди за напредъка, направен от неговия притежател. От определеността на неговото очертание, от блясъка на неговите материали и съвършенството на неговото устройство, човекът може да съди за степента на развитие, достигната от Аз-а, който си служи с него.

Що се отнася до въпроса за неговото подобрене - един въпрос важен за всички нас - трябва да се помни, че подобренето на астралното тяло зависи от една страна от очистиането на физическото тяло и, от друга, от очистиането и развитието на ума. Астралното тяло е особено чувствително към въздействията на мисълта, защото астралната материя отговаря много по-бързо отколкото физическата на всеки тласък от умствения свят. Например, ако погледнем на астралния свят, ние го намираме пълен с непрестанно променливи образи; намираме там "мисъл-форми" - форми, съставени от елементална есенция и одушевени от мисъл - и също забелязваме широки маси от тази елементална есенция, от която непрестанно излизат образи и в която те пак се изгубват. Наблюдавайки старателно, ние можем да видим, че струи от мисли проникват тази астрална материя, че силните мисли си заемат една обвивка от нея и постоянстват като същества за дълго време. Когато пък са слаби, мислите се обличат слабо и се изгубват скоро, тъй че но цялото астрално поле от бльскането на мисълта непрестанно стават промени. Астралното тяло на човека, направено от астрална материя, има същата готовност да възприема влиянията на мисълта и трепти в отговор на всяка мисъл, която пада върху му, няма значение дали мисълта идва отвън, *от* умовете на други, или отвътре, от ума на неговия притежател.

Нека сега изучим астралното тяло, както го е изложено на тези влияния отвътре и отвън.

Ние виждаме, че то прониква физическото тяло и се простира около му във всички направления, подобно на пъстроцветен облак. Багрите се видоизменят според природата на човека, съгласно с неговата ниска, животинска, чувствена природа, и частта въвн от физическото тяло се нарича чувствена аура, тъй като принадлежи на тялото на желанията, обикновено наричано астрално тяло. Защото астралното тяло е носителя на астралното съзнание на човека, седалището на всички животински страсти и желания, центъра на чувствата, както вече се каза, където се явяват и работят всички чувства. То променя своите багри непрестанно, като трепти под ударите на мислите: ако човек се отдаде на гняв - явяват се огнени стрели, ако изпитва любов - розова боя се разлива навред по него. Ако мислите на един човек са възвишени и благородни, трябва да има по-фина астрална материя, за да ги възприеме, и ние виждаме как те въздействат върху астралното тяло като прогонват по-грубите частици от всяка област и привличат по-фини и по-редки качества. Астралното тяло на един човек, чиито мисли са ниски и животински, с грубо, плътно и черно на цвят, често тъй гъсто, че очертанието на физическото тяло почти се губи в него. Когато пък пред нас с застанал един напреднал човек, неговото астрално тяло те бъде тънко, ясно, светло и бляскаво на цвят, един наистина хубав предмет. В последния случай ниските страсти са били овладени и работата на ума да подбира с очистила астралната материя.

Следователно, когато мислим благородно, ние очистваме астралното си тяло, даже без да сме работили съзнателно с тази цел. И нека се помни, че тази вътрешна работа упражнява силно влияние върху мислите, които биват привлечени отвън към астралното тяло. Едно тяло, направено от владетеля му да отговаря обикновено на лоши мисли, действа като магнит на такива мисъл-форми около него. И обратното - чистото астрално тяло отблъсква такива мисли и привлича към себе си мисъл-форми, съставени от материя, съответстваща на неговата собствена.

Както се каза горе, астралното тяло се държи от едната страна във физическото, и върху него влияе чистотата или нечистотата на физическото тяло. Ние видяхме, че твърдата, течна, газообразната или ефирна материя, от която може да бъде груба или изтънена. Тялната природа влияе на свой ред върху природата на съответната астрална (твърда, течна и пр.) материя. Ако сме безумно невнимателни към физическото тяло и въвеждаме в него твърди частици от нечист род, ние привличаме към себе си съответна нечиста материя от това, което ще наречем твърда астрална материя. Когато пък, наопаки, въвеждаме в нашето тяло твърди частици от чист тип, ние привличаме съответен чист тип твърда астрална материя. Когато продължаваме очистването на физическото тяло, като го храним с чиста храна и пиетета, изхвърляйки от нашата диета отблъскващите видове храни - животинска кръв, спирт и други неща, които са нечисти и разрушителни - не само подобряваме нашия физически носител на съзнанието, но също започваме да очистваме и астралния носител и да вземаме от астралния свят повече деликатни и тънки материали за неговото съграждане. Ефектът от това е не само важен, що се отнася до настоящия земен живот, но той явно влияе също - както ще видим по-късно - и на следващото послесмъртно състояние, на престоя в астралния свят, а също и на тялото, което ще имаме в следващия живот на Земята.

Но и това не е всичко. Долнокачествената храна привлича към астралното тяло същества със злосторнически характер, принадлежащи към астралния свят, защото ние имаме работа не само с астралната материя, но също и с това, което се нарича елементали на тази област. Това са същества от висш и нисш тип, обитаващи този свят, родени от мислите на хората. Освен това в астралния свят се пребивават умрели и морално пропаднали хора, затворени в техните астрални тела, известни под името елементали. Елементалите се привличат от хора, чиито астрални тела съдържат материя, сродна с тяхната природа. Елементалите пък сами естествено търсят тези хора, които се отдават на такива пороци, каквито те са поддържали в себе си, когато са били във физическите си тела.

Всеки човек, надарен с астрално зрение, когато минава през Лондонските улици, вижда тълпи от противни елементали да се трупат около касапници, а елементалите имат подчертана склонност да се натрупват около бирариите и пивниците, насищайки се от нечистите изпарения на питиетата, а понякога, когато е възможно, се наместват в самите тела на пияниците. Тези същества се привличат от такива хора, които строят своите тела от лоши материали, и тези хора имат в своя астрален живот за другари такива хора. И така, очистването продължава през всеки стадий на астралния свят; като очистваме физическото ние привличаме към себе си

съответстващи части чиста астрална материя.

Разбира се, възможностите на астралното тяло зависят твърде много от природата на материалите, които ние въвеждаме в него. Когато с процеса на очистиането правим тези тела все по-тънки и по-тънки, те престават да трептят в отговор на ниските влияния от астралния свят. Тъй ние създаваме един инструмент, който, макар поради самата си природа да е чувствителен за влияния идващи в него отвън, постепенно губи силата си да отговаря на по-нисши вибрации, и придобива силата да отговаря на по-висши -един инструмент, който с настроен да вибрира само на високи ноти. Както за да произведем дадено трептене, ние вземаме една струна с необходимия диаметър, дължина и натегнатата ос, така можем да нагласим и нашето астрално тяло да възприема благородните хармонии в света около пи. Това не е само спекулация на ума или теория, а научен факт. Както тук нагласяваме телата или струната, тъй там, можем да нагласим струните на астралното тяло. Законът за причинността е силен там, така както и тук; ние апелираме към закона, ние намираме подслон в закона, и на него се уповаваме. Всичкото, от което имаме нужда, е знание, а така също и воля да приложим знанието на практика. Това знание вие можете да вземете и да направите опити с него, ако искате да постъпите с него по същия начин, по който постъпвате с една проста хипотеза, известни ви в пиесния свят. По-нататък, когато очистим астралното си тяло, хипотезата ще се превърне в знание; го ще бъде дело на патето лично наблюдение, тъй че ще бъдем способни да проверяваме теориите, които първоначално само сме приели като работни хипотези.

Прочее, нашата възможност да завладеем астралния свят и да станем истински полезни там, зависи преди всичко от този процес на очистиане. Съществуват точно определени методи на йога, с които може да се подпомогне развитието на астралните сетива по един рационален и здравословен начин, но няма никаква полза да се опитва човек да учи на тези методи някого, който още не е преминал през тези прости предварителни пречистващи процедури. Обща практика е, хората твърде много да искат да опитат някой нов и необикновен метод на развитие. Но човек напразно ще учи хората на йога, когато те не могат да практикуват тези подготвителни процедури в техния обикновен живот.

Да предположим, че някой започне да преподава някоя твърде проста форма на йога на един обикновен и непригоден човек. Той ще я подеме с ревност и ентузиазъм, защото е нова, защото е странна, защото се надява на много бърз успех, и преди да е работил над нея дори и една година, ще се умори от редовните усилия в ежедневието си живот и ще се обезсърчи, понеже желаният успех остава все така далечен. Непривикнал на продължителни усилия, следвани с постоянство ден след ден, той ще захвърли практиката. Очарованието на новото се е изпарило и е последвано от изтощението. Ако едно лице не може или не иска да извърши простия и сравнително лесния дълг на очистиане на физическото и астралното тяло, като прибегне до поне временно себеотказване, за да скъса връзките на лошите навици в яденето и пиенето, то напразно желае да следва по-трудните процеси, които го привличат със своята новост, и които то скоро ще отхвърли като непоносим товар. Всяка дума даже за специални методи е напусто, докато не бъдат практикувани за известно време тези обикновени скромни средства.

Паралелно с очистиането започват да се явяват нови възможности. За ученолюбивият се открива по-широко знание, събужда се по-остро зрение, от всяка страна го достигат трептения, които извиквал в него отговори, каквито той не е намирал в себе си в дните на тъмнота и ограничение. По-рано или по-късно, според кармата на неговото минало, той достига тази опитност, и както детето, което овладее трудностите на азбуката, изпитва удоволствието от книгата, която то чете, лака и читателят ще усвои и упражнява такива възможности, за които не е и сънувал в своите безгрижни дни - ще види да се откриват пред него нови хоризонти на знание, от всички страни пред него ще се разгърне една по-широка вселена.

Ако сега, за момент, разгледаме работата на астралното тяло в спящо и будно състояние, ние ще бъдем в състояние лесно и бързо да оценим неговата работа и когато то стане носител на съзнанието, отделно от физическото тяло. Когато наблюдаваме човека буден и заспал, ние отбелязваме една твърде забележителна промяна в астралното му тяло: когато лой е буден, астралната дейност - промяна на багри и пр. - става непосредствено около физическото тяло; но когато човек заспи, става една раздяла - физическото тяло - плътното тяло и ефирния двойник - лежат на леглото, а астралното тяло се носи във въздуха над тях.

Ако изучаваното лице със средно развито, то астралното му тяло, отделено от физическото, прилича на онази безформена маса, който преди описахме. То не може да отиде далеч от своето физическо тяло, безполезно е като носител на съзнанието, и човекът вътре в него е в твърде пусто и сънливо състояние, не-привикнал да работи далеч от своя физически носител. Всъщност, може да се каже, че той е почти заспал, нямайки посредника, чрез който е привикнал да работи, и не е способен да получава определени впечатления от астралния свят, нито да изкаже себе си ясно чрез бедно организираното астрално тяло. Центровете на усещане в него могат да възприемат влияния от проходящи мисъл-форми, и той може да отговаря в него на стимули, които възбуждат пистата природа. Но цялостното впечатление, което наблюдателя получава, е това на заспалост и пустота, тъй като астралното тяло няма никаква определена дейност и се носи безсмислено, несвързано над спящата физическа форма. Ако се случи нещо, което се опита да го отведе или завлече далеч от неговия физически другар, физическото тяло ще се събуди и астралното бърже ще влезе в него.

Но ако бъде наблюдаван човек, който е много по-развит, например някой, който е свикнал да функционира в астралния свят и да си служи с астралното тяло за тази цел, ще се види, че когато физическото тяло отива да спи и астралното тяло избягва от него, ние имаме самият човек пред себе си в пълно съзнание. Астралното тяло е ясно очертано и определено организирано, носещо прилика с човека, и той е способен да си служи с него като с един носител - един носител много повече удобен отколкото астралния. Той - е много буден, и работи много повече активно, повече точно, с по-голяма сила на разбирането, отколкото когато е бил затворен в грубия физически носител. Развитият човек ще може да се движи наоколо свободно и с голяма бързина на каквото и да е разстояние, без да причини каквито и да било безпокойства на спящото тяло в леглото.

Ако такова лице още не е научило да свързва работата в астралния и във физическия свят заедно, ако има прекъсване на съзнанието, когато астралното тяло излиза от физическото при заспиването, тогава, макар сам да е достатъчно буден и напълно съзнателен в астралния свят, той няма да бъде способен да отпечата на физическия си мозък, при връщането в своя по-груб носител, възпоминанието за това, което е вършил през своето отсъствие. При такива обстоятелства неговото "будно" съзнание - както е обичая да се нарича най-ограничената форма на съзнание - няма да споделя опитността му в астралния свят, не защото той не я знае, а защото физическият организъм е твърде груб, за да получи тези впечатления от него. Понякога, когато физическото тяло се събуди, човек усеща, че нещо е било преживяно, за което обаче не се е запазил никакъв спомен. Все пак самото това чувство показва, че съзнанието трябва да е работило нещо в астралния свят, вън от физическото тяло, макар мозъкът да не е достатъчно възприемчив да отпечата поне нещо от случилото се.

В други случаи при връщането на астралното тяло във физическото, човек успява да отпечата нещо върху ефирния двойник и грубото тяло и когато последното се събуди, го намира живо възпоминание за преживявания, станали в астралния свят. Но споменът бързо изчезва и не може да се възобнови, при това всяко усилие за припомняне прави успеха още по-невъзможен, тъй като усилието причинява силни вибрации във физическия мозък и още повече надделява слабите вибрации на астралното тяло.

Или пък може да се случи и така: човек може да успее да отпечата ново знание във физическия мозък, без да може да си припомни откъде и как това знание е достигнато. В такива случаи, будното съзнание се явяват представи и идеи от неизвестен произход, решения на проблеми, преди неразбрани, светлина върху по-рано неясни въпроси. Когато това се случи, то е насърчителен признак на прогрес, признак, че астралното тяло е добре организирана и работи активно в астралния свят, въпреки че физическото тяло все още възприема само частично впечатленията от астралния свят. Понякога, обаче, човек успява да направи своя физически мозък да възприема и тогава ние имаме онова, което се нарича жив, смислен и свързан сън, този род сън когото повечето мислещи хора имат много пъти, в който те се чувстват по-живи, отколкото когато са "будни", и в който те понякога получават знание, полезно за тях във физическият им живот. Всичко това илюстрира степените на напредък, които отбелязват еволюцията и подобряват устройството на астралното тяло.

Но, от друга страна, добре е да се разбере, че лица, които нравят истински и даже-бърз

прогрес в духовност, може да функционират най-активно и полезно в астралния свят без да отпечатват при завръщането си в мозъка и най-малък спомен за работата, в която те са били ангажирани, макар да може да чувстват в своето физическо съзнание едно постоянно растящо просветление и разширение на знанието на духовните истини. Има един друг факт, който всички ученици могат да вземат като едно насърчение, и върху който могат да се облекчат с доверие, колкото и нищо да не си припомнят при събуждането от своята свръх -физическа опитност: когато се учим да работим рее повече и повече за другите, когато се стараем да сме повече и повече полезни за света, когато растем по-силни и по-твърди в нашата преданост към Старшите Братя на човечеството, и гледаме винаги по-ревностно да извършваме добре нашия малък дълг в Тяхната велика работа, ние неизбежно развиваме това астрално тяло и тази сила на работене в него, която ни прави по-добри служители. Дали си спомняме после или не, ние напускаме нашия физически затвор в дълбок сън и работим по полезни пътища в астралния свят, помагайки на хора, които по друг начин не бихме могли да достигнем, помагайки и утешавайки със средства, с които иначе не бихме си служили.

Тази еволюция следват хората, които имат чист ум, възвишена мисъл, чиито сърца са изпълнени с желание да служат. Те може да служат много години в астралния свят без да могат да си спомнят в тяхното будно съзнание, и може за доброто на света да упражняват сили, далеч надхвърлящи всичко, на което мислят че са способни. Когато Карма позволи, те ще имат непрекъснато съзнание, което минава по своя воля между физическия и астралния свят, ще бъде прехвърлен моста, който дава възможност на паметта да преминава от единия в другия свят без усилие, така че когато човек се връща от своята дейност в астралния свят и облича физическата дреха, да не губи своето съзнание нито за минута. Това е сигурно за всички тези, които избират живота на служенето. Те ще достигнат един ден това непрекъснато съзнание, и тогава за тях животът няма вече да бъде съставен от дни, когато работата се помни и ноци на забрава, а ще бъде едно продължително цяло, в което нощем тялото се оставя настрана да вземе необходимата си почивка, а самият човек си служи с астралното тяло за своята работа в астралния свят. Тогава те ще притежават веригата на непрекъснатата мисъл, ще знаят кога напускат физическото си тяло, ще знаят живота си във него, и ще знаят кога се връщат в него и отново го обличат; Така те те поддържат седмица след седмица, година след година, непрекъснато, неизморено съзнание, което дава абсолютната сигурност за съществуването на индивидуалния Аз, за факта, че тялото е само една дреха, която те носят, която обличат и събличат според както им се иска, а не някакъв незаменим инструмент на мисълта и живота. Те ще знаят, че макар то да е необходимо и за двете, обаче животът е по-буден и мисълта - много по-малко спъвана, когато го отсъства.

Когато този стадий се достигне, човекът започва да разбира света и своя собствен живот в него много по-добре, отколкото преди, започва да схваща повече от това, което лежи пред него, повече от възможностите на по-високото човечество. Той постоянно вижда, че паралелно с достигането първо на физическо и после на астрално съзнание, пред него се откриват други и много по-висши категории съзнание, които той може да достигне едно след друго, може да започне да работи на по-възвишени полета, да пътува из по-широки светове, да си служи с помощни сили, и като служител на Светите мъже непрекъснато да съдейства за помагането и благоденствието на човечеството. Тогава физическият живот започва да взема своята истинска пропорция, и всичко, което се случва във физическия свят, не може да му влияе така, както му е влияло преди да познае пълния и по-богат живот. Дори смъртта вече напълно е изгубила онова значение, което е имала по-напред за него и за тези, на които иска да помогне. Земният живот заема своето истинско място като най-малката част от човешката дейност, и той не може никога да бъде пак тъй неясен както е бил преди, защото светлината на висшите области осветява и най-тъмните му къшета.

Като се оставим засега изучаването на функциите и възможностите на астралното тяло, нека разгледаме някои явления, свързани с него. То може да бъде видяно от други хора отделно от физическото тяло, било по време на земния живот, било след него. Едно лице, което владее напълно своето астрално тяло, може, разбира се, да напуска физическото във всяко време и да отива при приятели на далечно разстояние. Ако това посветено лице е ясновидец, т. е., ако е развило астралното си зрение, то ще види астралното тяло на своя приятел; ако ли не, такъв един посетител може слабо да сгъсти своя носител с привличане в него от окръжаващата атмосфера

частици физическа материя и така да се "материализира" достатъчно, щото да направи себе си видим за физическо зрение. Това е обяснението на много от явяванията на приятели на разстояние, явления, които са много по-чести, отколкото повечето хора смятат, защото благодарение на въздържането на срамежливи хора, които се боят да не бъдат осмени в суеверие, такива случаи остават неизвестни. За щастие този страх намалява и ако само хората имаха куража и здравия смисъл да казват това, което те знаят, че е истина, ние щяхме скоро да имаме голямо количество доказателства за явяването на хора, чиито физически тела са далече от мястото, където техните астрални тела са забелязани.

Тези тела могат, при известни обстоятелства, да бъдат видени от онези, които не упражняват нормално астрално зрение, без да се прибегва до материализиране. Ако нервната система на едно лице бъде свръх-напрегната и физическото тяло е с разклатено здраве, така че пулсацията на жизнеността да тече по-слабо, отколкото обикновено, нервната активност, тъй много зависеща от ефирния двойник, може да бъде ненормално възбудена, и при тези условия човек може да стане временно ясновидец.

Една майка, например, която знае, че нейният син е опасно болен в далечна страна и която е измъчвана от безпокойство за него, може да стане тъй чувствителна за астрални вибрации, особено в часовете на нощта, когато жизнеността в природата е най-слаба. При такива условия, ако нейния син мисли за нея и ако неговото физическо тяло бъде несъзнателно, тъй че да му позволи да я посети астрално, вероятно тя ще го види. Най-често такива посещения стават, когато лицето току-що е захвърлило физическото тяло при смъртта. Тези явявания по никой начин не са редки, особено, когато умиращият има силно желание да достигне някого, който му е близък по чувства или когато желае да съобщи някои особени сведения, и е заминал, без да е изпълнил своето желание.

Ако проследим астралното тяло след смъртта, когато ефирният двойник е бил отърсен, както и грубото тяло, ние ще открием една промяна в неговата външност. Докато са свързани с физическото тяло подсъстоянията на астралната материя са объркани едно с друго, по-грубите и по-тънки са взаимно проникнати и размесени. Но след смъртта се извършва едно пренареждане, частиците от различните подсъстояния се отделят една от друга и, тъй да се каже, се разсортират в реда на тяхната гъстота, като но този начин астралното тяло става един вид на слоеве, превръща се в серия от концентрирани черупки, от които най-плътната остава най-отвън.

И тук пак се срещаме с важността от очистиването на астралното тяло по време на живота на Земята, тъй като виждаме, че то не може, след смъртта, да се движи из астралния свят по своя воля. Този свят има своите седем области и човек намира себе си ограничен в областта, към която принадлежи материята на неговата външна черупка. Когато тази най-външна обвивка се разпадне, той се повдига в следващата област, и така нататък от една в друга. Човек с много ниски и животински настроения ще има в своето астрално тяло много от най-грубата и най-плътната астрална материя и тя ще го държи в най-ниското равнище на Камалока. Докато тази черупка не се разпилее почти напълно, човек трябва да остане затворен в този отдел на астралния свят и да сграда от лошотиите на тази най-нежелана среда.

Когато тази най-външна черупка е достатъчно разпиляна, за да позволи избягване, човек минава в следващото ниво на астралния свят или може би ще бъде по-точно да се каже, че той развива способността да влезе в съприкосновение с трептенията на следващата област на астралния свят. По това време на него му се струва, че се намира в някаква друга среда. Там го оставя, докато се разпадне черупката на шестата област и позволи преминаването му в петата.

Престоят на човек във всяка област съответства на силата на тези части от неговата природа, представена в астралното тяло от количеството материя, принадлежаща на тази област. Следователно, колкото по-голямо е количеството материя от най-грубите области, толкова по-дълго ще бъде неговото стоене в ниските равнища на Камалока, и колкото повече можем да се освободим от тези елементи тук на Земята, толкова по-късо ще бъде бавенето ни от другата страна на смъртта. Даже където грубите материали не са изчистени окончателно - понеже за тяхното пълно изкореняване е необходим един дълъг и труден процес - съзнанието може по време на земния живот да бъде така настойчиво отдръпване от нисшите страсти, че материята, през която те могат да се проявят, престава да функционира активно като носител на съзнанието - атрофира се, да употребим една физическа аналогия. В такъв случай, въпреки че човек е задържан за

известно време на низшите нива, той ще премине през тях в мирен сън, без да чувства никое от техните неприятности. Неговото съзнание, престанало да търси израз чрез такъв род материя, не ще излиза навън през нея да се сблъсква с предмети, съставени от нея в астралния свят.

Минаването през Камалока на човек, който тъй е очистил астралното си тяло, че е задържал в него само най-чистите и най-фините елементи от всяка област - такива, че човек би преминал изведнъж в материята на следващата по-горе област, ако бъде повдигнат една степен - е наистина бързо. Има една критична точка между всеки две състояния на материята. Ледът може да бъде повдигнат до такава точка, в която и най-малкото повишение на топлината би го превърнало в течност; водата може да бъде повдигната до една точка, в която следващото повишение на температурата да я превърне в пара. По същия начин всяка област на астралната материя може да бъде доведена до критичната точка на изтънченост, в която всяко допълнително изтъняване ще я преобрази в следващата област. Ако това бъде направено с всяко състояние на материята в астралното тяло, ако то е било очистено до най-последната възможна степен, тогава неговото минаване през Камалока ще стане с една неизмерима бързина и човекът ще премине бързо през него, неспъван по своя път към по-висши сфери.

Във връзка с очистването на астралното тяло, както с физически, тъй и с умствени процеси, възниква един друг въпрос - а именно ефектът от това, очистване върху астралното тяло, което в уречения срок ще бъде образувано за следващото възплъщение. Когато човек мине от астралния свят в умствения, той не може да занесе там със себе си мисъл-форми от лош тип; астрална та материя не може да съществува в умствения свят, и умствената материя не може да възприеме грубите вибрации на пистите страсти и желания. В следствие на това всичко, което човек може да вземе със себе си, когато най-после се отърси от останките на своето астрално тяло, остава в него като скрити зародиши или тенденции, които ще се явят като лоши желания и страсти в астралния свят, когато се представи благоприятен случай.

Тези зародиши остават в него скрити през неговия умствен живот. Когато се върне в ново прераждане, гой ги връща обратно със себе си и ги проявява навън. Те привличат към себе си от астралния свят по пътя на магнетическото сродство подходящи материали за тяхното проявление и се обличат с астрална материя, сродна на тяхната собствена природа, и тъй се образува част от астралното тяло на човека за неговото настъпващо възплъщение. Така че ние не само живеем сега в едно астрално тяло, но и изработваме гина на астрално го тяло, което ще бъде наше в друго раждане - още една причина, поради която човек трябва да очисти настоящето си астрално тяло докрай, като си служи с настоящето знание, за да си осигури бъдещ прогрес.

Защото всичките наши животи са навързани заедно и никой от тях не може да бъде откъснат от тези, които стоят зад него или от онези, които идват след него. Всъщност, нашият живот е един, в който това, което ние наричаме животи са само дни. Ние никога не започваме един наш живот с душа, като чиста хартия, на която да се напише една съвсем нова история; ние започваме само една нова глава, която продължава разказа на предишните. Толкова можем да бъдем свободни от кармичните връзки на предшестващия ни живот с преминаването си през смъртта, колкото можем да бъдем свободни от връзките, направени един ден като преспим през нощта. Ако днес сме сторили един дълг, утре няма да сме свободни от него, той ще бъде изплатен напълно.

Животът на човека е дълг и непрекъснат, земните животи са навързани един от друг, и не са изолирани. Процесите на очистване и развитие също не се прекъсват и следват през много последващи земни животи. В едно или друго време всеки от нас трябва да започне работата. В едно или друго време всеки те се умори от своята писта природа, ще се умори от своето робство йод животното, ще се умори от тиранията на чувствата. Тогава човекът няма да иска повече да се подчинява и ще реши да скъса веригите на своето робство.

Защо, наистина, трябва да продължаваме нашето робство, когато в пашата власт лежи възможността да се отървем от него във всеки момент? Никоя друга ръка не може да ни върже, освен нашата собствена, и никоя ръка, освен нашата, не може да ни освободи. Ние имаме нашето право на избор, нашата свободна воля, и тъй като един ден всички ще трябва да стоим заедно във висшия свят, защо да не започнем изведнъж да разбиваме нашите вериги и да изискваме нашето божествено рождено право? Началото на разбиването на веригите, на придобиването на свобода, е когато човекът реши, че той ще направи долната природа слуга на висшата, че тук, в полето на

физическото съзнание той ще започне строежа на висшите тела, и ще се старее да реализира тези по-възвишени възможности, които са негови по божествено право и са само затъмнени от животното, в което той живее.

Умствените тела

Ние вече разгледахме до една известна степен физическото и астралното тяло на човека. Изучихме физическото тяло както в неговите видими, тъй и в невидимите му части, които работят във физическия свят; последвахме разните линии на неговата активност, анализирахме природата на неговото израстване, и се спряхме на последователното му очистване. По същия начин разгледахме и астралното тяло, като проследихме неговото растене и функции и се занимахме с явленията, свързани с неговото очистване. По този начин достигнахме до някои идеи за човешката дейност в два от седемте велики свята на нашата вселена. След като сме направили това, сега можем да минем в третия велик свят - умствения. Когато научим и за него нещо, ще имаме пред очите си физическия, астралния и умствения светове - нашата Земя и двете сфери, които я заобикалят - една тройна област, в която човекът е активен по време на периодите, които стоят между смъртта, която завършва един земен живот и раждането, с което започва друг. Тези три концентрични сфери са жилището и царството на човека: в тях той изработва своето развитие, в тях става неговото еволюционно пътуване; зад тях той не може да мине съзнателно, докато не бъде отворена пред него вратата на Посвещението, защото няма друг изход от тези три свята.

Тази трета област, която аз нарекох умствен свят, обгръща, макар да не е тъждествена с него, това което е известно на теософа под името Девакан или Девалока, страната на Боговете, щастливата и блажена страна, както някои превеждат наименованието ѝ. Девакан носи това име поради своята природа и условия, защото нищо, което може да причини мъка или скръб, не е в състояние да проникне в този свят, това е специално пазено място, в което положително не е позволено да влезе зло, блаженото пристанище на човека, в което той мирно смила плодовете от своя физически живот.

За да се избегне бъркотията по въпроса за целостта и "единството на умствения свят, са необходими някои предварителни пояснения. Въпреки че, подобно на другите светове, той е разделен на седем области, той има тази особеност, че тези седем области са групирани в две групи - едната обема три, другата четири. Трите горни области се наричат арупа или безформени (без тела), поради тяхната крайна тънкост, докато четирите долни се наричат рупа или формени (телесни). Следователно, човек има два носителя на съзнание, в които той функционира в този свят, към двете от които названието умствено тяло може да се отнесе. По-долното от двете, това с което ние първо ще се занимаем, може обаче да вземе изключително за себе си това име, докато бъде намерено друго по-добро; защото висшето с известно под името причинно тяло, по причини, които ще станат ясни по-нататък. Учениците са запознати с различието между Висшия и Низшия Манас (Ум); причинното тяло е това на Висшия Ум, постоянното тяло на Аз-а или човека, който минава от живот в живот; умственото тяло е това на Низшия Ум, което остава подир смъртта и минава в умствения свят, но се разпилява, когато се свърши живота в рупа равнище на този свят.

Умственото тяло

Този носител на съзнанието принадлежи на и е образувано от материята на четирите долни области на умствения свят. Като носител на съзнанието за тази част от умствения свят, то работи върху и през астралното и физическото тяло във всички прояви, които ние наричаме прояви на мисълта в нашето обикновено будно съзнание. В неразвения човек, наистина, това тяло не може да работи отделно на своето собствено поле като един независим носител на съзнанието по време на неговия земен живот, и когато такъв човек упражнява своите умствени способности", те трябва да обличат себе си в астрална и физическа материя, преди той да придобие съзнание за тяхната дейност. Умственото тяло е носителят на Аз-а, на Мислителя, на

всички негови умствени дела, но по време на земния му живот то е слабо организирано и някак несвързано и безпомощно, подобно на астралното тяло на неразвения човек.

Материята, от която умственото тяло е съставено, е от един крайно рядък и фин вид. Ние вече видяхме, че астралната материя е много по-малко плътна, отколкото даже ефира на физическото поле, и сега трябва да разширим нашата представа за материята още по-нататък, за да: достигнем до представата за една субстанция, невидима за астралния свят, както и за физическия, много, много тънка, за да бъде видяна даже от вътрешните сетива на човека. Тази материя принадлежи на петия свят от нашата вселена, броено отгоре, или на третия, броено отдолу, и в тази материя Аз-ът се проявява като ум, както в следващата по-долу (астрална) той се проявява като усещане.

Съществува една забележителна особеност на умственото тяло, която се отнася до тази негова част, която се вижда в човешката аура - с растенето и развитието на самия човек, въплъщение след въплъщение, тя расте, увеличава се по размер и дейност. Досега ние не сме привикнали към една подобна особеност. Физическото тяло се строи от въплъщение във въплъщение, разнообразявайки се що се отнася до националност и пол, но то за нас е винаги почти същото по размери от Атлантските дни насам. Астралното тяло расте по степен на организираност заедно с прогресирането на човека. Но умственото тяло буквално расте по размери с напредването на еволюцията на човека.

Ако погледнем един много неразвит човек, ще видим, че дори е трудно да разпознаем умственото му тяло - то е тъй слабо развито, че е необходимо известно усилие, за да го забележим. Погледнем ли един по-напреднал човек, който не е духовен, но е развил способностите на ума, който е употребявал и развивал своя интелект, ще установим, че умственото му тяло достига твърде определено развитие, и достига устройство, което превръща тялото в носител на активност. Това е един ясно определен по очертания предмет, пълен в материали и прекрасен на цвят, който непрестанно трепти с огромна бързина, пълен е с живот, с енергия - изражение на ума в полето на ума.

Прочее, що се отнася до природата му, умственото тяло е направено от тази тънка материя; що се отнася до неговите функции - то е непосредственият носител, в който Аз-ът се проявява като ум; що се отнася до неговото растение - то расте живот подир живот пропорционално с умственото развитие, и става все повече и повече определено организирано, паралелно с това атрибутите и качествата на ума стават •повече и повече ясно отбелязани. Подобно на астралното тяло, то няма пълната прилика с човека по форма и черти, когато то работи във връзка с астралното и физическото тяло; то е овално - яйцеподобно - по очертание; разбира се, прониква физическото и астралното тяло и ги обгръща с една светла атмосфера, и се развива непрестанно - става, както се казва, по-широко и по-широко заедно с развитието на ума.

Безполезно е да се споменава, че тази яйцеподобна форма се превръща в един твърде прекрасен и великолепен предмет, когато човекът развива виещите способности на ума. Умственото тяло не се вижда от астралното око, но ясно се вижда от окото, принадлежащо на умствения свят. Също както обикновено човек, обитаващ физическия свят не вижда нищо от астралния, въпреки че е заобиколен от него - докато не бъдат отворени астралните сетива, този човек, в когото само физическите и астралните сетива са активни, не ще види нищо от умствения свят или никакви форми, съставени от неговата материя, докато не бъдат отворени умствените му сетива, макар тези форми да го обкръжават постоянно.

Тези по-остри сетива, сетивата които принадлежат на умствения свят, се различават твърде много от сетивата, с които ние сме се запознали дотук. Самата дума "сетива" всъщност е една неточност, защото ние трябваше по-скоро да кажем "умствено сетиво". Умът възприема нещата на своя собствен свят тъй да се каже направо, с цялата си повърхност. Там няма отделни органи за зрение, слух, осезание, вкус и мирис. Всички .трептения, които тук на Земята приемаме чрез отделните органи на възприемане, в оня свят изведнъж въвеждат вкупом в човека всички усещания, щом като умът се докосне до предмета. Умственото тяло ги възприема всички в едно и също време и съзнава всичко, което се отнася до всяко нещо, което може да му направи впечатление.

Не е лесно да се предаде с думи ясно начина, по който това сетиво възприема цяла маса впечатления, без да се обърка, но може би най-добре ще се опише, като се каже, че ако един

опитен окултист мине в тази област и там влезе в разговор с друг такъв, техните умове създават едновременно бои, звукове и форми, тъй че цялата мисъл се предава като една цветно-музикална картина, вместо само едното от трите нейни части, както става тук със символите, които ние наричаме думи. Някои читатели може да са чували за една стара книга, писана от велики Посветени в цветен език, езика на Боговете. Този език е известен на много окултни ученици, и е нает, що се отнася до неговата форма и цвят, от "речта" на умствения свят, в която с една само мисъл се възпроизвежда форма, цвят и звук. Не че умът мисли цвят, или звук, или форма; той мисли една мисъл, едно завършено (сложно) трептене в гънка материя, а тази мисъл изразява себе си по всички тези направления посредством пуснатите трептения. Материята на умствения свят се намира постоянно в трептения, които се виждат като бои, звукове и форми. И ако човек функционира в умственото тяло без астралното и физическото, той намира себе си съвсем свободен от ограниченията на техните сетивни органи, способен да възприема във всяка точка всяко трептене, което в нисшия свят би се явило като отделно и различно от своите другари.

Когато, обаче, човек мисли в своето будно съзнание и работи през своето астрално и физическо тяло, тогава мисълта се произвежда в умственото тяло и минава навън, първо в астралното, и после във физическото. Когато мислим, ние мислим с нашето умствено тяло - което е агент на мисълта, на съзнанието, проявено като "Аз". "Аз-ът" е илюзия, но това е едничкото "Аз", което мнозинството от нас познава. Когато говорихме за съзнанието във физическото тяло, ние установихме, че самият човек не съзнава всичко, което става в самото физическо тяло, че дейността на тялото е частично независима от него, че той не може да съзнава, как и какво отделните дребни клетки усещат, че не споделя съзнанието на тялото, като нещо цяло. Но когато минем в умственото тяло, ние намираме, че то тъй близко се отъждествява с човека, че изглежда като да е самия човек: "аз мисля", "аз зная" - можем ли да отидем по-горе от това? Умът е Аз-ът в умственото тяло, и това е, както повечето от нас смятат, целта на търсенето, когато дирим нашето Аз. Но това е вярно, ако се ограничим само в будното съзнание. Всеки, който е научил че будното съзнание, подобно на сетивата на астралното тяло, е само един стадий по пътя на търсене на нашето Аз, и който е научил да отива по-нататък, ще знае, че и умственото тяло на свой ред, е само един инструмент на истинския човек. Повечето от нас, обаче както казах, не отделят, не могат да отделят в мисълта си, човека от неговото умствено тяло, което им се струва да е тяхно най-високо изражение, техен най-висш носител, най-висшето Аз, което те могат по някой начин да достигнат и да реализират. Това, което днес човек върши най-естествено и неизбежно е, че гой, на този стадий на еволюцията, започва да оживява това тяло и да го докарва до голяма активност. Той е оживил и направил физическото тяло свой носител на съзнанието в миналото, и си служи с него сега като с един несъзнателен механизъм. Задните редове на човешката раса сега оживяват астралното тяло, и до голяма степен тази работа поне отчасти е завършена. В Петата Раса човек работи върху умственото тяло, и специалната работа, с която трябваше сега човечеството да е ангажирано, е развитието на това тяло.

Тогава за нас е важно да разберем как се строи умственото тяло и как то расте. То расте от мисъл. Нашите мисли са материалите, от които ние съзиждаме умственото си тяло. С упражняването на нашите умствени способности, с развитието на нашите артистични сили, нашите висши вълнения, ние буквално строим умственото си тяло ден след ден, всеки месец и година от нашите животи. Ако вие не упражнявате вашите умствени способности, ако, що се отнася до вашите мисли, вие сте един обикновен приемач, не творец; ако вие постоянно получавате отвън вместо да образувате отвътре; ако, минавайки през живота, мислите на другите хора се трупат във вашия ум; ако това е то всичкото, което вие знаете от мисъл и мислене, тогава, живот след живот, вашият ум не ще може да расте. Живот след живот вие ще се връщате почти същите, каквито сте отишли, живот след живот вие ще оставате неразвити индивиди. Защото само с упражнението на самия ум, с творческото използване на неговите способности, упражнявайки ги, работейки с тях, постоянно принуждавайки ги - само с тези средства умственото тяло може да се развие и истинската човешка еволюция може да продължава.

Още в самия момент, когато схванете това, вие ще се опитате да промените общото настроение на вашето съзнание в дневния живот. Вие ще започнете да бдите над неговата работа и щом като правите това, ще отбележите, както току-що казахме, че една голяма част от вашето мислене никак не е ваше мислене, а просто възприемане мислите на другите хора; мисли, които

вие не знаете как идват; мисли, които вие не знаете откъде идват; мисли, които вие не знаете къде си отиват. Ще започнете да чувствате, навярно с малко мъка и разочарование, че вместо да имате високо развит ум, той не е нищо повече от място, през което минават мисли.

Проверете себе си и вижте колко много от съдържанието на вашето съзнание е ваше собствено и колко много просто е дошло отвън. Спрете изведнъж себе си в някой час на деня и вижте за какво мислите. При едно такова бързо запитване вероятно ще установите или че не мислите за нищо - един твърде разпространен резултат - или че мислите несвързано, че впечатлението, оставено в това което вие наричате ваш ум, е твърде слабо. Когато повторите този опит много пъти, и със самото опитване ставате по-самосъзнателен отколкото сте били, тогава започвате да отбелязвате мислите, които намирате в самия ум, и да виждате каква разлика има между тяхното състояние, когато идват в ума, и тяхното състояние, когато излизат от него - какво сте прибавили вие в тях по време на техния престой у вас. По този начин вашият ум ще стане наистина активен и ще упражнява своите творчески сили и, ако сте умни, ще последвате някой курс, подобен на този. Първо, ще избирате мислите, на които ще позволите да останат във вашия ум. Всеки път, когато намерите в ума си една добра мисъл, ще се спирате на нея, ще я храните, ще я усилвате, ще се опитвате да вложите в нея повече, отколкото тя е имала отначало, и тогава ще я изпратите в астралния свят като един благотворителен агент. А когато намерите в ума си една лоша мисъл, вие ще я отхвърлите навън възможно най-бързо. .

Скоро ще установите, че като приемате във вашия ум само добри и полезни мисли и отказвате да приемате лоши, ще се получи следния резултат: повече и повече добри мисли ще текат във вашия ум отвън и все по-малко и по-малко лоши мисли ще влизат. Ефектът от изпълването на вашия ум с добри и полезни мисли ще бъде, че той ще действа като магнит на всички подобни мисли, които са около вас. Когато отказвате да давате пристанище на лоши мисли, тези от тях, които ви приближават, ще бъдат отхвърлени назад от една автоматическа работа на самия ум. Умственото тяло ще придобие способността да привлича всички добри мисли от окръжаващата атмосфера и да отхвърля всички лоши. То ще работи над добрите и ще ги направи по-активни и тъй постоянно ще събира умствена материя, която ще състави неговото съдържание, и ще расте с всяка година все по-богато.

Когато дойде времето човек да напусне астралното и физическото тяло, той ще вземе със себе си съдържанието на съзнанието в областта, към която то по право принадлежи, и ще употреби своя живот в умствения свят, за да изработи в способности и сили всичките тези материали, които е събрало.

В края на периода на престой в умствения свят, умственото тяло ще предаде на постоянното причинно тяло изработените по споменатия начин характеристики, така че те да могат да бъдат пренесени в следващото прераждане. Когато човекът се върне към раждане, тези способности ще се облекат в материя от формените области на умствения свят и тъй ще образуват по-високо организирано и по-развито умствено-тяло за идващия земен живот. Те ще проявят себе си през астралното и физическото тяло като "вродени способности", тези, с които детето идва в света.

През настоящия живот ние събираме материалите по начини, които аз очертах; през живота в умствения свят ние работим върху тия материали, като ги преработваме от отделни усилия на мисълта в способности на мисълта, в умствени действащи сили. Тази е грамадната промяна, направена по време на умствения живот, и тъй като тя зависи само от стореното от нас на Земята, ние не трябва да жалим усилията си тук. Умственото тяло на следващото въплъщение зависи от работата, която ние правим в умственото тяло на настоящето. Тук е прочее грамадната важност за еволюцията на човека на използването на умственото си тяло, което той сега прави. То ограничава неговата дейност в умствения свят и с ограничаването на тази активност, се ограничават и умствените качества, с които той ще се върне в своя следващ живот на Земята. Ние не можем да изолираме един живот от други или по чудо да строим от нищо нещо. Карма донася жетва според това, което сме посели. Жетвата бива слаба или богата според това как орачът е сял.

Автоматичната дейност на умственото тяло, за която говорихме по-горе, може би ще се разбере по-добре, ако обърнем внимание на материалите, от които то взема за своя строеж. Всемирният Ум, комуто то е сродно по своята най-вътрешна природа, е склада, неговата

материална страна, от която то взема своите материали. Те задействат всякакъв вид трептения, които се видоизменят по качество и по сила според направените комбинации. Умственото тяло автоматично извлича за себе си от общия склад материя, която може да поддържа вече съществуващите в него комбинации, защото има една постоянна промяна на частиците в умственото тяло, както и във физическото, и мястото на тези, които излизат се заема от подобни частици, които влизат.

Ако един човек установи в себе си лоши тенденции и се залови да ги промени, той задейства една нова редица трептения и умственото тяло, нагласено да отговаря на старите вибрации, се съпротивлява на новите. От това възникват конфликти и страдание. Но постепенно, когато старите частици бъдат изхвърлени навън и заместени с други, които отговарят на новите трептения, бидейки привлечани отвън поради самата тяхна сила да им отговарят - умственото тяло променя своя характер, променя, всъщност, своите материали, и неговите трептения стават противни на лошите и симпатични на добрите. Ето откъде се явява голямата трудност на първите усилия, които срещат съпротивата на старата форма на ума. Ето откъде се явява и увеличената леснота на правилното мислене, когато старата форма е променена, и най-последно, леснината и удоволствието, които придружават новото упражнение.

Един друг начин за подпомагане растежа на умственото тяло е практикуването на съсредоточаване (медитация). Това е приковаване на ума върху една точка и държането му там здраво, без да му се позволи да бяга и да странства. Ние трябва да обучаваме себе си да мислим настойчиво и последователно (свързано), без" да позволяваме на нашите умове да скачат от едно нещо на друго, нито да изхарчват своите енергии по всевъзможни незначителни неща. Добра практика е да се придържахме към една последователна линия на размишление, в която една мисъл излиза естествено от друга, минала преди нея, с което целенасочено развиваме в себе си умствените качества, които правят нашите мисли последователни и следователно съществено разумни. Защото когато умът работи тъй - мисъл да следва мисъл в определена и редовна последователност - той става силен инструмент на Аз-а за работа в умствения свят. Резултатът от това развитие на силата на мислене със съсредоточаване и последователност ще се види в ясно очертаното и по-определено умствено тяло, в бързото растене, в твърдостта и равновесието, тъй че усилията биват добре възнаградени с получените от тях плодове.

Причинното тяло

Нека сега минем към второто умствено тяло, известно по своето ясно определено име причинно тяло. Названието се дължи на факта, че в това тяло са складиранни всички причини, които после се явяват на долните полета като ефекти. Това тяло е "тялото на Манас", форма-страната на индивида, на истинския човек. То е приемача, склада, в който всички съкровища на човека са складиранни от вечността и то расте "благодарение на това, че долната природа предава в него все повече и повече материал, който с достоен да бъде вложен в неговата направа. В причинното тяло се намира всичко, което може да трае, зародишите на всички качества, които ще бъдат пренесени в следващото въплъщение. Така долните прояви зависят напълно от растенето на този човек, "за когото край никога не настъпва".

Причинното тяло, каза се горе, е форма-страната на индивида. Имайки предвид, както правим тук, само настоящия човешки цикъл, ние можем да кажем, че докато де е образувано причинното тяло няма човек. Може физическото и ефирното обиталище да са готови за неговото влизане; може страсти, емоции, и апетити да са събрани последователно и да образуват чувствената природа в астралното тяло; но човек тук още няма, докато не бъде завършено растенето през физическия и астралния свят и докато материята на умствения свят не започне да се показва вътре в развитите долни тела.

Когато, благодарение на силата на Аз-а да приготвя своето собствено жилище, материята на умственото тяло започне бавно да се развива, тогава става едно слизане надолу от великия океан на Аз-Интуицията (Атма-Будхи), който се носи вечно над еволюцията на човека - и това слизане, тъй да се каже, среща растящата нагоре, развиващата се умствена материя, съединява се с нея, оплодотворява я, и в тази точка на съединение се образува причинното тяло, индивида.

Онези, които са способни да гледат в тези възвишени области, казват, че тази форма-страна на истинския човек прилича на една деликатна ципа от най-тънка материя, едва видима; от нея индивидуалното същество започва своя отделен живот. Тази деликатна безцветна ципа от тънка материя е тялото, което трае през цялата човешка еволюция, краятът, на който са нанизани всички животи, прераждащата се Сутратма, "краятът-аз". Тя прибира в себе си всичко, което е съгласно със закона, всяко качество, което е благородно и хармонично и следователно може да устои. Тя е това, по което се вижда растенето на човека, стадия на еволюцията, достигна от него. Всяка велика и благородна мисъл, всяко чисто и възвишено вълнение са взети горе и въведени в неговата материя.

Нека вземем живота на един обикновен човек и се опитаме да видим колко много от този живот ще мине нагоре за съзидането на причинното тяло. Нека си представим образно това тяло като една деликатна ципа. В процеса на растежа и развитието на човека то трябва да бъде засилено, увеличено по размери, да бъде разкрасено с багри, да се направи жизнено, бляскаво и славно."

На нисшите стадии на еволюцията човек не притежава много умствени качества, а напротив - много страсти, много апетити. Той изпитва усещания и ги търси; това са те нещата, към които той се обръща. Като че ли този вътрешен живот на човека поставя напред малко от деликатната материя, от която той е съставен, и около нея умственото тяло се натрупва. Умственото тяло пък поставя напред в астралния свят и там влиза във връзка с астралното тяло, тъй че се образува един мост, по който може да мине всичко, що е способно да минава. Човек изпраща своите мисли надолу по този мост в света на чувствата, на страстите, на животинския живот, и мислите се разбъркват с всички тези животински страсти и вълнения. Така умственото тяло се размесва с астралното тяло и те прилепват едно към друго, така че става трудно да се разделят при смъртта.

Ако човек през живота си в тези долни области има безкористна мисъл, мисъл на служене на някой любим, и направи някоя жертва с цел да принесе служба на своя приятел, тогава той е сторил нещо, което е способно да трае, нещо, което е способно да живее, нещо което има в себе си от природата на висшия свят. То може да мине нагоре до причинното тяло и да бъде вътъкано в неговата материя, правейки я по-хубава, давайки ѝ, може би нейната първа окраска, която ще бъде после допълнена. През целия живот на човека ще се случат може би само няколко такива неща, които могат да траят, могат да послужат за храна, от която да расте истинския човек. Затова растенето е много бавно, защото всичко останало в живота на човека е безполезно. Всички негови лоши тенденции, родени от невежеството и хранени с упражнение, полака-лека се изгубват и остават само техните зародиши, които се прибират навътре и стават скрити сили, когато астралното тяло, което им е дало пристанище и форма, се разпилее в астралния свят. Те остават вътре в умственото тяло и лежат там скрити, лишени от материали за проявление в умствения свят. Когато на свой ред и умственото тяло изчезне, те се прибират в причинното тяло и там продължават да стоят скрити, като временно лишени от жизненост. Те излизат навън, когато Аз-ът започне да се връща към земен живот и стигне астралния свят, и се явяват отново като лоши тенденции, донесени от миналото. Тъй причинното тяло може да се възприеме като склад на злото, така както и на доброто, тъй като то е всичко, което остава от човека след разпиляването на долните носители, но доброто се вътъкава в неговата природа и помага на растенето му, докато злото, с изключенията, указани по-долу, остава като зародиш.

Но злото, което един човек върши в живота, когато той вложи при изпълнението му своята мисъл, освен, че лежи скрито в него като зародиш на бъдещи грехове и страдания, но и принася една голяма вреда на причинното тяло. Злото не само не помага за израстването на истинския човек, но ако е изтънчено и настойчиво, то откъсва, ако можем да речем тъй, нещо от самата индивидуалност на човека. Ако порокът е постоянен, ако човек постоянства в злото, умственото тяло тъй се размесва с астралното, че след смъртта то не може да се освободи съвсем, и нещо от самата негова материя се откъсва от него. И когато астралното тяло се разпилее, тази материя се връща назад в материята на умствения свят и тъй е изгубена за индивида.

По този начин, ако си мислим пак за причинното тяло като за една ципа или мехур, то се изтънява до голяма степен от порочен живот - и тъй не само се задържа неговият прогрес, но и с него става нещо, което прави трудно в него да се задържи каквото и да е. По някакъв начин, като

че ли стерилизирана или атрофирана до известна степен, ципата се поврежда и губи способността си да расте. В обикновените случаи повредата, направена на причинното тяло, не може да отиде по-нататък от това състояние.

Но където Аз-ът е станал силен както по ум, тъй и по воля, без в същото време да е израсъл в безкористие и любов, където той трупа сила около своя отделен център, вместо да се разгръща заедно със своя растеж, където строи стена на егоизъм около себе си и употребява користо своите развити сили за себе си, вместо за всички - в такива случаи се явява възможността, загатвана в толкова много световни Свещени Писания, за едно много опасно зло - Аз-ът да постави себе си съзнателно против Закона, да се бори съзнателно против еволюцията.

В такъв случай самото причинно тяло, направено от вибрациите на умствения свят, вибрации на ум и воля (но и двете обърнати към егоистични цели), става тъмно на цвят, което иде като резултат от стесняване, и изгубва блясъка си, който е негова характерна черта. Такава повреда не може да бъде извършена от един бедно развит. Аз, нито да бъде резултат от обикновени грешки на страсти или на мисли. За да причини толкова голяма повреда на Аз-а, човек трябва да е високо развит и трябва енергиите му да са силни в умствения свят. Следователно амбицията, гордостта и силите на ума, използвани за свои користи цели, са много по-опасни и много по-смъртоносни в своя ефект, отколкото видимите грешки на долната природа, и "фарисеят" е често пъти много по-далеч от "Царството Божие" отколкото "митаря и грешника".

По тези пътища се развива "черният магьосник", човекът, който побеждава страстта и желанието, развива волята и висшите сили на ума, но не за да ги предложи радостно като сили за подтикването напред на еволюцията на цялото, а с цел да сграбчи всичко, което може да докопа, за себе си като единица, да задържа, а не да споделя. Такива хора поддържат раздялата вместо единството, стараят се да забавят, вместо да ускоряват еволюцията. Следователно те вибрират в дисхармония, а не в хармония с цялото, и са заплашени от опасността да се откъснат от своето Аз, което значи да изгубят всичките плодове на миналото си развитие.

Всички, които започваме да разбираме нещо от това причинно тяло, можем да направим неговото развитие определена цел в нашия живот. Можем да се стараем да мислим безкористно и тъй да му помогнем да расте. Живот подир живот, столетие подир столетие, хилядолетие подир хилядолетие, тази еволюция на индивида продължава и когато помагаме на нейния ход със съзнателно усилие, ние работим в хармония с Божествената воля и преследваме целта, за която сме създадени. Нищо добро, веднъж втъкано в тъканта на причинното тяло, не се пилее, защото то съставлява човека, който живее вовеки.

И така, ние виждаме, че по закона на еволюцията всичко, що е зло, колкото и силно да се показва то в своето време, има в себе си зародиша на собствено си разрушение, докато всичко, що е добро, носи в себе си семето на безсмъртието. Секретът на това лежи във факта, че всяко зло е нехармонично, че то поставя себе си против космическия закон; то рано или късно бива разбито от този закон, разбито на парчета от него и стрито на прах. От друга страна всичко, що е добро, именно защото е в хармония със закона, бива взето от него и отнесено напред. То става част от струята на еволюцията и следователно не може никога да изчезне, не може никога да бъде разрушено. Тук лежи не само надеждата на човека, но и сигурността на неговото крайно тържество. Колкото и да е бавен да е растежът, той е тук; колкото и дълъг да е пътят, той има своя край. Индивидът, който е нашето Аз, се развива и не може да бъде разстроен по никакъв начин. Даже с нашата лудост да можем да направим растежа по-бавен, отколкото той трябва да бъде, при все това всичко, що ние му даваме, колкото и малко да е то, влиза в него завинаги и остава наше притежание за всички епохи, които лежат напред.

Други тела

Ако се поизкачим едно стъпало по-високо, ще влезем в една област, тъй възвишена, че почти надхвърля нашите възможности, даже на въображението ни. Самото причинно тяло не е най-висшето; "Духовният Аз" не е Умът, но Умът - съединен с и погълнат в Интуицията (Будхи). Това е най-висшата точка на човешката еволюция, край на въртенето на колелото на ражданията и умираанията. Над света, за който говорихме, стои друг още по-възвишен, понякога наричан

свята на Турия, на Будхи (Интуицията).

Тук носителят на съзнанието е духовното тяло, Анандамайакоша или тялото на блаженството. В него йогите минават, в него те изпитват вечното блаженство на онзи славен свят и чрез собственото си съзнание схващат единството, което лежи под множеството. Тогава за тях това единство става емпиричен факт, а не е само интелектуално убеждение.

Може да прочетем някъде да се пише, че в живота на човека идва време, когато той израства в любов, мъдрост и сила и минава през една велика порта, което е важен момент в неговата еволюция. Това е портата на Посвещението. Воден от своя Учител, през нея човек възлиза за първи път в-духовното тяло и изпитва в него единството, което лежи под цялото разнообразие на физическия свят и под всички негови отделности, което лежи под всички разделности на астралния свят и даже под тези на умствения. Когато човек надмине тези два света и, облечен в духовното тяло, влезе за първи път в интуитивния свят, той намира, че разделността принадлежи само към трите долни области; че той сам е едно с всички други същества, и че без да губи своето самосъзнание, неговото съзнание може да се разшири да обгърне съзнанията на другите, можела стане наистина и действително едно съзнание с тях. Това е то единството, към което човекът винаги се стреми, единството, което той е чувствал като истинско и което напразно се е мъчил да реализира на долните полета. Тук то е реализирано повече, отколкото той е можел да бълува, и тук той установява, че цялото човечество е едно с неговото най-вътрешно Аз.

Временни тела.

Не можем да изключим от нашия преглед на човешките тела някои други, които са временни, и могат да се нарекат по своя характер изкуствени. Когато човек започне да излиза от физическото си тяло, той може да си служи с астралното, но докогато функционира с него, той е ограничен в астралното поле. Възможно е също човек да си служи и с умственото тяло -това на долния ум - с цел да мине в умствената област и в него той може също да обхожда астралния и физическия свят без препятствие. Тялото, тъй често употребявано се нарича Майави Рупа, или лъжовно тяло, а го е умственото тяло, пренаредено, тъй да се каже, за отделна активност.

Човек дава на своето умствено тяло себеподобна форма, създава го по свой собствен образ и подобие, и тогава то с временно и изкуствено тяло, пригодно за пътуване в трите свята по своя воля и то стои над обикновените ограничения на човека. То е изкуственото тяло, споменавано често в теософските книги, в което едно лице може да пътува от страна в страна, да минава също в света на мисълта, където научава нови истини, събира нов опит и донася назад в будното съзнание тъй събраните богатства. Предимството от използването на това висше тяло е в това, че то не е подложено на заблуда в астралния свят, както е с астралното тяло. Неупражнените астрални сетива често бъркат и е необходима голяма подготовка преди тяхното възприятие да може да се вземе за вярно. Това временно създадено тяло не е подчинено на такива заблуди, то вижда с истинско зрение, то чува с истински слух; никаква астрална заблуда не може да го насили, да го излъже. Ето защо това тяло се предпочита за използване от хората, които са упражнени в подобни пътешествия, то бива създавано, когато има нужда от него, и разпилявано, когато целта, за която е съградено, се достигне. Тъй окултистът често научава уроци, които иначе не може да достигне, и получава наставления, от които иначе би бил съвсем далеч.

И на други временни тела е било давано същото име Майави Рупа, но по-добре е да ограничим названието само за току-що описаното. Човек не може да се яви на разстояние в едно тяло, което всъщност по-скоро е мисъл-форма отколкото носител на съзнание, мисъл, облечена в елементалната есенция на астралния свят. Тези тела са обикновени прости носители на някоя особена мисъл, на някое специално желание и вън от това не проявяват съзнание. Те трябва да бъдат споменати само пътъом.

Човешката Аура

Сега ние сме в състояние да разберем в пълния смисъл на думата какво нещо е човешката аура. Тя е самият човек, проявен едновременно в четирите свята на съзнанието, и доколкото той е развит, дотолкова може да функционира във всеки. Аурата е събранието на неговите тела, на носителите на съзнанието му. С една дума, тя е форма-страната на човека. Тъй именно трябва да я считаме, а не като пръстен или мъгла, която обкръжава човека. Най-славно от всички тела е духовното тяло, което се вижда само в Посветените, през което играе живия огън на Манадата (Атма); това е проявата на човека в интуитивния свят. След него идва причинното тяло, неговата проява в горния отдел на умствения свят, където е домът на индивида.

После едно след друго идват умственото тяло, което принадлежи на долния умствен отдел, астралното, ефирното и плътното тяло, всяко образувано от материята на неговия собствен свят, и показващо какъв е човекът във всеки един свят. Когато окултистът гледа на човешкото същество, той вижда как човекът е съставен от всички тези тела. Окултистът вижда всяко отделно тяло благодарение на различните им степени на изграждащата материя, а също и на стадия на развитие, до който човекът е достигнал. Когато човек развие висшето си зрение, той вижда всяко от тези тела в пълната му дейност. Физическото тяло се вижда като плътна кристализация в центъра на другите тела а другите го проникват и излизат извън неговата повърхност, понеже то е най-малкото. Астралното тяло е след него, то носи чувствената природа, която съставлява такава голяма част в обикновения човек, че той е изпълнен със страсти, долни апетити и вълнения. То се различава по деликатност и по цвят, когато човек е повече или по-малко чист - твърде плътно е в някои типове, по-фино от всички у човека, който е стигнал далеч в своята еволюция.

Тогава следва умственото тяло, бедно развито у мнозинството, но красиво у мнозина, твърде разнообразно по цветове, според умствения и морален тип. След него - причинното, едва видимо у повечето, забележимо само след много старателно наблюдение -тъй слабо то е развито, тъй сравнително малко са неговите багри, тъй слаба е неговата дейност. Но когато имаме възможност да наблюдаваме една напреднала душа, това именно тяло, и другото над него, са които представляват човека. Бляскаво в светлина, най-славно и деликатно по багри, показвайки отсенки, които никой език не може да опише, тъй като те нямат място в земния спектър -оттенъци не само най-чисти и прекрасни, но и съвършено различен от цветовете, познати в долните светове, добавъчни бои, които показват, че в тези висши сфери човек достига по-велики качества и сили, които съществуват само там. Ако очите бъдат щастливи да видят някой от Великите мъже, те ще Го видят именно като мощна жива форма, по-прекрасна от всяко описание, по-великолепна от всяка рожба на въображението. Все пак, каквото Учителят днес е, това всички ние един ден ще станем; това, което той е като свършена действителност, то живее във всеки син човешки като възможност.

Има един проблем, свързан с въпроса за аурата, който трябва да спомена, тъй като той има голямо практическо значение. Ние можем до голяма степен да се предпазим от нахлуването на мисли отвън, ако изградим една сферична стена от материята на аурата около себе си. Аурата отговаря твърде бързо на всеки мисловен импулс и ако с едно усилие на въображението си представим външната повърхност на аурата втвърдена като черупка, ние наистина си създаваме една предпазна стена около нас. Тази черупка ще попречи на влизането да странстващите мисли, които изпълват астралната атмосфера, и тъй ще премахне обезпокоителното влияние, което те упражняват върху неукрепналия ум. Изсмукването на нашата жизненост, което понякога чувстваме, особено когато влезем в общение с хора, които несъзнателно вампирстват своите съседи, може да бъде предпазено с образуването на такава черупка, и всеки, който е чувствителен и който намира, че твърде много отслабва от такова изсмукване, ще стори мъдрост да се пази по един такъв начин. Такава е силата на въздействие на човешката мисъл върху тънката материя, че да мислиш себе си заобиколен от подобна черупка е равносилно да я образуваш около себе си.

Когато гледаме човешките същества около нас, ние виждаме, че те са достигнали всевъзможни степени на развитие. По телата им можем да съдим за точката на еволюцията, която са достигнали. Нашата аура показва тъкмо това, което ние сме. Като растем в истинския живот, ние прибавяме към нея; ние я очистваме като живеем благороден и чист живот, впитаме в нея

по-високи и по-високи качества.

Може ли да има някоя друга философия на живота, по-пълна с надежда, по-пълна с мощ, по-пълна с радост, отколкото тази? Гледайки на света само с физическите очи, ние го виждаме принизен, мизерен, видимо безпомощен, както всъщност той е за очите на плътта. Но този същият свят ни се показва в съвсем друга светлина, когато бъде гледан с по-висше зрение.

Наистина ние пак виждаме страдания и мизерия, виждаме низост и срам, но знаем, че тези неща са преходни, че те са временни, че те принадлежат към детството на човешката раса и че расата ще ги надрасне. Гледайки на най-долните и най-грешните, на най-падналите и най-грубите, все пак можем да видим техните божествени възможности, все пак можем да схванем какво те ще бъдат в годините, които идват. Това е надеждата, която теософията донесе в западния свят, вестта за всеобщото освобождение от невежеството и следователно за всеобщото освобождение от мизерията - не на сън, а в действителност, не в надежда, а със сигурност. Всеки човек, който в своя собствен живот расте, тъй да се каже, отново реализира и потвърждава тази надежда. Навред се виждат първите плодове и целият свят един ден ще бъде узрял за жетва, и ще постигне целта, заради която Логосът го е създал.

Човекът

Сега ще се пристъпим към разглеждането на самия човек, не вече носителите на съзнанието му, а работата на съзнанието върху тях, не вече телата, а съществуването, което функционира в тях. Под "човек" аз разбирам този индивид, който минава от живот в живот, който влиза много и много пъти в телата и пак ги напуска, който расте от събиране и смилане на опит и който живее в оня висш умствен свят, за който говорих в миналата глава. Ще изучаваме онази същина, човека, който работи в трите свята, с които сега сме запознати - физическия, астралния и умствения.

Човек започва да натрупва своя опит във физическия свят, където най-напред развива самосъзнание. Тук се явява това, което наричаме "будно съзнание", съзнанието, което ние всички познаваме, което работи чрез мозъка и нервната система, с което размишляваме по обикновения начин на логическите процеси, с което запомняме минали явления от настоящето въплъщение, и упражняваме съждения върху делата на живота. Всичко, което признаваме като наши умствени способности, е резултат от работата на човека в предшестващите стадии на неговото пътешествие (в живота), и неговото самосъзнание тук става все повече и повече жизнено, повече и повече активно, повече и повече живо, заедно с развитието на индивида, заедно с прогресирането на човека живот след живот.

Ако изучаваме един твърде неразвит човек, ние установяваме, че неговата самосъзнателна умствена активност е бедна по качество и ограничена по количество. Той работи във физическото тяло през грубия и ефирния мозък. Дейността продължава, що се отнася до работата на цялата нервна система, видима и невидима, но е твърде несъвършена. В нея има твърде неясно различаване, твърде малко деликатност в умственото схващане. Съществува умствена дейност, но тя има твърде детски характер. Тя е заета с твърде дребни работи, намира удоволствие в твърде дребнави случки, нещата, които привличат вниманието ѝ са от нищожен характер - тя е заинтересована от преходни предмети, тя обича да седи до прозореца и да гледа шумната улица, наблюдавайки минаващите хора и коли, правейки "бележки по тях, преизпълнена с удоволствие, ако един добре облечен човек падне в локва или бъде сплескан с кал от някой минаващ автомобил. В себе си тя не намира много неща, които да заемат нейното внимание и затова винаги бяга навън, за да може да се чувства жива.

Това е една от главните характеристики на този нисък стадий на умствената еволюция - човекът, който работи върху физическото и ефирното тяло и ги смята за носители на съзнанието, винаги търси силни усещания. Той има нужда да е сигурен, че чувства и да научи да разпознава нещата, като получава от тях силни и жизнени усещания. Това е един много необходим стадий на прогреса, макар елементарен, и без него той ще бъде винаги в заблуждение, заблуждение между процесите вътре в неговия носител и вън от него. Той трябва да научи азбуката на Аз и Не-аз, като прави разлика между предметите, които пораждат впечатления и усещанията,

причинени от тези впечатления, между стимулите и усещанията. Най-ниските типове от този стадий срещаме по улиците, облежани лениво о стените, намирайки голямо удоволствие в случайни бележки и в избликуването на безсмислен смях. Всеки, който е способен да гледа в техните мозъци, намира, че те получават някак замъглени впечатления от преминаващите край тях обекти и че връзката между тези впечатления и други подобни на тях е твърде слаба. Впечатленията са повече подобни на камара чакъл, отколкото на добре наредена мозайка.

При изучаването на начина, по който физическият и ефирният мозък стават носители на съзнанието, ние трябва да се върнем назад към ранното развитие на Ахамкара, или "Аз-ност", един стадий, който може да се наблюдава в нисшите животни около нас. Вибрации, причинени от сблъскване с външни предмети, започват в мозъка, преминават през него в астрално-то тяло и съзнанието ги възприема като усещания, преди да има изградена някаква връзка между тези усещания и предметите, които са ги причинили, тъй като това свързване е една определена умствена дейност едно схващане. Когато схващането започва, съзнанието употребява физическия и ефирния мозък като свои носи тели, посредством които то събира знание за външния свят.

Този стадий, разбира се, отдавна е преминал за нашето човечество, но неговото бледо повторение може да се види, когато съзнанието вземе нов мозък при едно ново раждане. Детето започва "да забелязва", както се изразяват бавачките, т. е., да свързва едно усещане, което се повдига в него, с впечатлението, направено върху новото тяло от един външен предмет, и тъй то "вижда" предмета.

След известно време виждането на един предмет не с необходимо, за да може образът на този предмет да се яви в съзнанието. Съзнанието установява, че е способно да си припомни даден предмет, без го да се намира пред някое от сетивата. Такова едно зрение но памет е една представа, една идея, една концепция, един умствен образ, и такива съставляват склада, който съзнанието събира от външния свят. Върху тях то започва да работи, и първият стадий на тази дейност е нареждането на представите, което предшества "размишлението" върху тях. Размишлението започва със сравняване на представите една с друга, и тогава минава към търсенето на връзки между тях, като то съди по това дали те се явяват едновременно или последователно. В този процес съзнанието се отдръпва в себе си, отнасяйки със себе си представите, които си е съставило от усещанията, и минава да прибави към тях нещо от себе си, като когато вади заключение за една последователност, свързва едно нещо с друго като причина и следствие. То започва да вади заключения, даже да предвижда бъдещи явления, когато установи една последователност, тъй че когато схващането "причина" се яви, го очаква да последва и схващането "следствие".

По-късно съзнанието отбелязва, сравнявайки своите представи, че много от тях имат един или повече общи елементи, докато останалите техни съставни части са различни. То изважда тези общи характеристики вън от останалите и ги поставя заедно като общи характеристики на един клас, и тогава групира в едно предметите, които ги притежават. И когато види един нов предмет, който ги притежава, то го причислява към този клас. По този начин съзнанието привежда в ред хаоса на схващанията, с които е започнало своята умствена кариера, и извежда закони от редовната последователност на явленията и на типовете, които намира в природата.

Всичко това е работата на съзнанието в и чрез физическия мозък, но даже в тази работа ние проследяваме присъствието на неща, които мозъкът не доставя. Мозъкът просто получава вибрации. Съзнанието, работейки в астралното тяло, променя вибрациите в усещания, в умственото тяло то променя усещанията в схващания и тогава продължава всички процеси, които, както току-що казахме, преобръщат хаоса в ред. Тъй работещото съзнание, по-нататък, се просветлява отгоре с идеи, които не са изфабрикувани от материалите, доставени от физическия свят, но са отразени в него направо от Божествения Ум. Великите "закони на мисленето" регулират всяко мислене, и самият акт на мислене открива тяхното предсъществуване, тъй като той (акта) става от тях, под тях, и е невъзможен без тях.

Почти излишно е да отбелязваме, че всички тези ранни усилия на съзнанието да работи във физическия носител са изложени на риска от много грешки, породени както от несвършени виждания, тъй и от погрешни заключения. Бързи заключения, обобщения от ограничена опитност повреждат много от заключенията, до които се с стигнало. Правилата на логиката са формулирани, за да се дисциплинира мисловната способност и да се направи тя способна да

избягва грешките, в които постоянно попада, когато е необучена. Но все пак, опитът за размишление, за свързване на едно нещо с друго, колкото и несвършен да е той, е един явен белег за израстване в самия човек, защото показва, че той прибавя нещо от себе си към сведенията, доставени отвън.

Тази работа върху събраните материали има ефект върху самия физически носител - тялото. Когато умът свърже две усещания заедно, той също установява - тъй като причинява съответни вибрации в мозъка - една връзка между системите вибрации, от които са се явили усещанията. Защото, когато умственото тяло е приведено в активност, то действа на астралното тяло, то пък на ефирното и физическото, и нервната материя на последното вибрира под импулсите, изпратени през нея. Тази дейност се проявява като електрически изпразвания и магнитни струи играят между молекули и групи от молекули, причинявайки сложни взаимоотношения. Те оставят това, което наричаме нервна следа, една следа, по която друга една струя ще мине много по-лесно, отколкото е минала първата. И ако една група от молекули, които са трептели в дадена вибрация, бъдат отново активизирани от съзнанието, което преповтаря идеята, която е била отпечатана върху им, то тяхното раздвижване лесно тръгва по вече образуваната следа между нея и една друга група чрез едно по-първо свързване, и извиква тази друга група в активност, тя пък изпраща горе в ума една вибрация, която след редовните преобразувания, се явява като една асоциирана идея.

Ето къде се вижда голямата важност на асоциацията. Тази дейност на мозъка бива понякога крайно обезпокоителна, когато някоя лудешка и смешна идея е била свързана с друга сериозна и свещена. Съзнанието извиква свещената идея, с цел да се спре върху нея, и изведнъж съвсем без неговото съгласие, усмихнатото лице на неканената идея, изпратена от механическата дейност на мозъка, се вмъква през вратите на светилището и го омърсява. Мъдрите хора обръщат внимание на асоциациите и внимават как приказват за най-свещените неща, да не би някой неразумен и невеж човек да направи връзка, която вероятно ще се преповтаря в съзнанието. Полезно е правилото на великия Еврейски Учител: "Не хвърляй това, което с свято на кучетата, нито хвърляй бисери пред свине".

Друг един белег на прогрес се проявява, когато човек започва да регулира своето поведение чрез заключения, достигнати вътре в него, вместо с импулси, получени отвън. Тогава гой черни от опи га, натрупан в неговия собствен склад, припомня си минали случки, сравнява резултатите, достигнати от различни линии на активност в миналото, и по тях съди каква дейност да започне в настоящето. Той започва да предвижда, да съди за бъдещето по миналото, да размишлява за предстоящото, като си спомня какво вече се е случило. И когато човек нрави това, тогава действително той расте като човек. Все още той може да е затворен да функционира в своя физически мозък, все още може да с неактивен вън от него, но гой започва да става едно развиващо се съзнание, което започва да се държи като отделен индивид, да избира своя собствен път, вместо да се носи според обстоятелствата или вместо да бъде принуждавано по някоя дадена линия на дейност от някой външен натиск. Израстването на човека става по този определен път и гой развива все повече и повече от това, което се нарича характер, повече и повече волева сила.

В това отношение хора със силна и със слаба воля се различават помежду си. Слабоволният човек е движен отвън, от външни привличания и отблъсквания, докато силно волевият е движен отвътре. Последният има в ръцете си обстоятелствата, които нарежда и ръководи със своята натрупана опитност. Тази опитност, събрана и натрупана през много животи, все повече и повече се проявява в действителния живот, когато физическият мозък става по-упражнен и по-изтънчен и следователно по-възприемчив. Опитността е в него, но той може да си послужи с нея само толкова, колкото може да отпечата върху физическото си съзнание. Самият човек владее паметта и прави размишления. Човекът сам съди, разбира, решава, но той трябва да върши всичко това чрез своите физически и ефирен мозък. Той трябва да работи и действа чрез физическото тяло, чрез нервния механизъм, и чрез ефирния организъм, свързан с него. Колкото мозъкът става по-впечатлителен и човек подобрява неговия материал и го привежда повече под своя контрол, толкова става по-способен да си служи с него за свое попълно проявление.

Тогава как трябва ние, живите хора, да упражним нашите носители на съзнание, за да

могат те да ни служат като по-добри инструменти? Ние не изучаваме сега физическото развитие на тялото, а как съзнанието го обработва, като си служи с него като с един инструмент за мисъл. Човекът решава, че за да направи този свой носител по-ползотворен, за чието физическо подобрене той вече е упътил своето внимание, той трябва да го приготви да приема бързо и последователно импулсите, които му праща. За да може мозъкът да отговаря последователно, той сам трябва да мисли последователно, и като праща по този начин в мозъка последователни импулси, той ще го привикне да работи последователно, като свързва групи от молекули, вместо чрез случайни и несвързани трептения.

Човекът започва, мозъкът само подражава. Несвързаното и невнимателното мислене установява в мозъка навик за несвързани вибраторни групи. Обучението има два стадия: решил да мисли последователно, човек обучава своето умствено тяло да свързва мисъл с мисъл, а не да тича по случайни пътища; и като мисли така, го упражнява мозъка, който вибрира в отговор на неговата мисъл. По този начин физическите организми - нервната и ефирната система - придобиват навика да работят по един систематичен начин и когато техните притежатели ги извикат, те отговарят бързо и по един редовен начин. Когато той ги потърси, те са готови под ръка. Между такъв един приготвен носител на съзнание и друг, който не е обучен, разликата е като между оръдията на един безгрижен работник, който ги оставя нечисти и ненаточени, непригодни за работа, и тези на човека, който поддържа своите сечива готови - точи ги и ги очиства, тъй че когато потрябват, те са готови под ръка и той може да си послужи веднага за работата, която му предстои. Тъй трябва физическият носител да бъде винаги готов за заповедта на ума.

Такова продължително упражнение на физическото тяло няма по никой начин да се свърши само с подобренieto на мозъка. Защото всеки импулс, пратен във физическото тяло, минава през астралния носител и произвежда известен ефект върху него. Защото, както видяхме, астралната материя е много по-чувствителна за мисъл-вибрации, отколкото физическата, и ефектът върху астралното тяло от разгледаната от нас дейност е пропорционално по-голям. Под действието на това влияние астралното тяло получава определено очертание, добре устроено състояние, такова, каквото вече описахме.

Когато човек научи да владее мозъка си, и да се съсредоточава, когато стане способен да мисли както иска и когато иска, той ще констатира едно съответно развитие в своето сънно състояние, ако бъде физически съзнателен за това. Неговите сънища ще станат живи, добре издържани, разумни, даже поучителни. Човекът започва да функционира във втория от носителите на съзнанието, астралното тяло, влиза във втората велика област на съзнание и действа там в астралното тяло, независимо от физическото.

Нека за една минута разгледаме разликата между двама души и двамата "широко събудени", т. е., функциониращи във физическото тяло, единият от двамата си служи несъзнателно с астралното си тяло, като с един мост между ума и мозъка, а другият си служи с него като със самостоятелно тяло. Първият вижда по обикновения и твърде ограничен път, тъй като неговото астрално тяло не е още добър носител на съзнанието. Вторият си служи с астралното зрение, и вече физическата материя не го ограничава, той вижда също астрални форми и бои, аури, елементали и т. н. Ако отиде на един концерт, - той вижда славни симфонии от багри, произвеждани от музиката. По време на една лекция той вижда думите на оратори в цветове и форми, и тъй придобива много по-пълно представление за неговите мисли, отколкото е възможно за онзи, който слуша само говорените думи. Защото мислите, изказани чрез символични думи през устата, в астралния свят се виждат като цветни и музикални форми, облечени в астрална материя. Когато съзнанието с напълно събудено в това тяло, тялото приема и записва всичките тези добавъчни впечатления, и много хора ще намерят, ако само старателно изучават себе си, че те улавят от един оратор много повече, отколкото простите думи крият в себе си, даже ако не са съзнавали това по времето, когато са слушали. Мнозина ще намерят в паметта си повече, отколкото ораторът с говорил. Понякога някое загатваме, което прави мисълта да продължава, като че ли в думите има нещо, което ги прави да значат повече, отколкото те носят за ушите. Тази опитност показва, че астралният носител се развива, и когато човек обръща внимание на своето мислене и несъзнателно си служи с астралното тяло, то расте и става все повече и повече организирано.

Отсъствието на съзнанието у някои хора по време на сън се дължи или на неразвитостта

на астралното тяло, или на отсъствието на посредници, на съзнателни брънки между него и физическия мозък. Човек употребява своето астрално тяло по време на своето будно съзнание, пращайки умствени струи през астралното тяло във физическия мозък. Но когато физическият мозък не е в активно употреба - мозъкът, през който човекът има навик да получава впечатления отвън - той прилича на Давид в своята броня, която не е изпитал. Той не възприема впечатления, идващи до него само през астралното тяло, което той още ис е привикнал да употребява независимо. После, той може да се научи да си служи с него независимо в астралния свят, без да знае това, когато се върне на физическия - един друг стадий в бавния прогрес на човека - и тъй започва да си служи с него в своя собствен свят, преди да може да свързва този свят с физическия.

Най-после човекът достига тази връзка, може да минава в пълно съзнание от единия носител в другия и тогава става свободен в астралния свят. Областта на неговото будно съзнание е разширена, така че вече включва и астралния свят, и в такъв случай, макар буден във физическото тяло, астралните му сетива работят напълно добре. Може да се каже, че гой живее в едно и също време в двата свята, между които сега няма прекъсване, няма пропаст помежду им, и той ходи в астралния свят като човек, роден сялп, но сега прогледнал.

В следващия стадий на своята еволюция човек започва да работи съзнателно в третия, умствения свят. Той вече дълго време е работил в този свят, пращайки надолу от него всичките мисли, които вземат активна форма в астралния свят и намират израз във физическия свят чрез мозъка. Когато стане напълно съзнателен в умственото тяло, в своя умствен носител, той разбира, че когато мисли създава форми. Той започва вече да съзнава творческия пропее, въпреки че отдавна е упражнявал несъзнателно силата му.

Читателят може да си спомни, че в едно от писмата, един Учител говори как всеки човек създава мисъл-форми, но прокарва разликата между обикновения човек и Адепта, тъй като обикновеният човек ги произвежда несъзнателно, докато Адептът ги произвежда съзнателно. (Думата "Адепт" тук е употребена в много широк смисъл и обединява Инициентите от разните степени, далеч под тази на "Учителя".)

В този стадий на човешкото развитие, човек може да бъде много полезен, тъй като има възможност съзнателно да образува и направлява мисъл-формите - изкуствените елементи, както често ги наричат - и той си служи с тях да върши работа на места, в които в момента може да не му е удобно да пътува в своето умствено тяло. Той може да работи на разстояние така добре, както и в местата, които са му под ръка, и тъй да увеличи своята полезност. Той контролира тези мисъл-форми отдалеч, бди над тях и ги ръководи, когато те работят, подобно агенти на неговата воля. Когато умственото тяло се развива и човек живее и работи в него съзнателно, той достига възможността да опознае целия широк и велик живот, в който се извява в умствения свят. Докато остава във физическото тяло и осъзнава чрез него своите физически обкръжаващи условия, той едновременно е широко буден и активен и във висшия свят, и няма нужда да оставя физическото си тяло да спи, за да се радва на висшите си способности. Той си служи обикновено с умствените сетива, чрез които получава всевъзможни впечатления от умствения свят, тъй че вижда цялата умствена работа на другите хора, тъй както вижда и всичките им физически движения.

Когато човек достигне този стадий на развитие - относително висок, в сравнение с обикновеното ниво, постигнато днес; стадий, който от друга страна е нисък в сравнение с този, който той се стреми да достигне по-късно - тогава той функционира съзнателно в своето трето тяло, умственото, изучава всичко, което прави в него, и изпитва неговите сили и неговите ограничения. По необходимост той се научава да прави разлика между носителя, когото употребява, и себе си. Тогава той прочувства лъжовния характер на личното "Аз", "Аз-ът" на умственото тяло, а не на човека, и съзнателно смесва себе си с индивидуалността, която живее в по-висшето тяло, причинното, което обитава в по-горния умствен отдел, безформения (арупа) свят. Той разбира, че човек може да се отдръпне от умственото тяло, може да го остави назад и да се издигне по-горе, като си остава пак той същия. Разбира също, че многото животи са всъщност само един, и че гой, живият човек, остава същия в лечение на всичките лях.

И сега да кажем нещо за връзките между тези различни тела. На първо време ле съществуват без да влизал в съзнанието на човека. Те са тук, иначе той не би могъл да мине от

полето на ума в това на тялото, но го не съзнава тяхното съществуване, и ле не са оживени за работа. Те са почти подобни на лова, което във физическото тяло се казва рудиментарни (зачатъчни) органи. Всеки, който има представа от биология, знае, че рудиментарните органи биват два вида: единият очертава пътя на степените, през които тялото с минало в развитието си, докато другият дава черги от бъдещото развитие. Тези органи съществуват, но те не функционират. Тяхната работа във физическото тяло с или в миналото или ще бъде в бъдещето, така че те са мъртви или неродени.

Връзки, които аз по сходство нарекох зачатъчни органи от втори вид, свързват плътното и ефирното тяло с астралното, астралното с умственото, и умственото с причинното. Те съществуват, но те трябва да бъдат приведени в действие, т. е., трябва да бъдат развити и подобно на техните физически образци, те могат да бъдат развити само чрез употреба. Жизнената и умствената струя текат през тях, и тъй те се поддържат живи и хранени. Но те започват да постепенно работят, само когато човек прикове своето внимание върху тях и вложи волята си в тяхното развитие. Работата на волята започва да оживява тези зачатъчни брънки и, стъпка по стъпка, много бавно, може би, те се задействат. Човек започва да ги употребява, за да прехвърля своето съзнание от тяло в тяло.

Във физическо го тяло има нервни центрове, малки групи от нервни клетки, през които минават както впечатленията отвън, тъй и подбудите от мозъка. Ако един от тези центрове с разрушен, изведнъж се появява нередовност и физическото съзнание се разстройва. Подобни центрове има и в астралното тяло, но в неразвения човек те са зачатъчни и не работят. Те са брънки между физическото и астралното тяло, между астралното и умственото тяло и заедно с развитието волята ги оживява. Същата воля, която освобождава и ръководи "змията-огън", наречен Кундалини в индийските книги. Подготвителните стъпки към самата работа, която освобождава Кундалини, с упражнението и очистването на носителите, защото ако това не бъде напълно извършено, огънят се обръща от живителна енергия в разрушителна. Ето защо толкова много наблегнах на очистването и изтъквам го като една необходима предварителна работа за всеки истински йога.

Когато човек пригответи себе си да получи помощ, за да се оживят тези връзки, неизбежно идва помощта на тези, които постоянно търсят случай да помогнат на ревностни и безкористни ученици. Тогава човек се усеща способен да излиза вън от физическото си тяло, докато е напълно буден, и без да прекъсва съзнанието си той е напълно свободен. Когато това се случи няколко пъти, минаването от носител в носител става за него добре познато и лесно действие. Когато астралното тяло напуска физическото по време на сън, има един кратък период на несъзнание, и даже когато човек работи активно в астралния свят, той пак не успява да преодолее това несъзнание при своето връщане. Когато несъзнателен напуска тялото, той навярно ще бъде несъзнателен и при влизането наново в него. Той може да е напълно и живо съзнателен в астралния свят, и пак във физическото съзнание да остане пълна празнота за това време, прекарано горе. Но когато човек е развил връзките между телата тъй, че те да функционират добре, тогава при напускането на тялото той е в будно състояние и мостът вече е прехвърлен през пропастта. За него това вече не е пропаст, неговото съзнание минава бързо от един свят в друг и той осъзнава себе си като същия човек и в двата.

Колкото повече физическият мозък е упражнен да отговаря на вибрациите от умственото тяло, толкова по-лесно се прехвърля мостът над пропастта между деня и нощта. Мозъкът става все повече и повече послушен инструмент на човека; той извършва своите функции под импулсите на неговата воля и прилича на един добре обучен кон, който отговаря и на най-леките докосвания на ръката и колената. Астралният свят лежи открит пред човека, който тъй е съединил двата долни носители на съзнанието, и той става негов с всички свои широки сили, с по-големите му възможности да върши служба и да дава помощ. Тогава идва радостта от оказаната помощ на страдалци, които не знаят агента, чрез когото са получили помощта, .от изливането на балсам в рани, които тогава изглеждат, като че ли се лекуват от само себе си, от вдигането товари, които стават чудотворно леки за болните рамена, върху които те са тежали толкова много.

Още по-големи са изискванията, когато трябва да се прехвърли мост над пропастта между живот и живот. Да се продължава съзнанието непрекъснато от деня в нощта и чак в деня просто

значи, че астралното тяло работи съвършено, и че връзките между него и физическото са в пълен работен ред. Ако един човек иска да прехвърли съзнанието си през пропастта между живот и живот, той трябва да направи много повече, отколкото да действа в пълно съзнание в астралното тяло, и повече, отколкото да действа съзнателно в умственото тяло. Защото умственото тяло е съставено от материалите на долните области на умствения свят, а прераждането не става от там. Умственото тяло се разрушава в необходимото време, подобно на астралния и физическия носител, и не може да пренесе нищо от другата страна.

Целият въпрос, върху който почива припомнянето на миналите животи, е този: може ли или не може" човек да работи съзнателно в горните области на умствения свят в своето причинно тяло? Причинното тяло е това, което преминава от живот в живот, всичко е складирано в причинното тяло, в него именно остава целия опит, защото в него най-накрая се отдръпва съзнанието и от неговото равнище става слизането към ново въплъщение.

Нека проследим стadiaите на живота във от физическия свят и да видим докъде се простира властта на царица Смъртта. Човекът се отдръпва от плътната част на физическото тяло; то отпада от него, разпада се на частици и тъй се повръща във физическия свят; не остава нищо, в което да се запази магнетичната връзка на паметта. След това човек остава в ефирната част на физическото тяло, но в течението на няколко часа той отърсва от себе си и нея и тя се разпилява в своя елемент. Следователно никаква памет, свързана с ефирния мозък, не може му помогна да прехвърли пропастта. Той минава напред в астралния свят, оставайки там, докато отново отърси от себе си и своето астрално тяло и го остави зад себе си, както е оставил и физическото; "астралният труп", на свой ред се разпилява, връща своите материали на астралния свят и разпилява всичко, което може да служи като база за магнетичните връзки, необходими за паметта.

Човек продължава напред в своето умствено тяло и живее в руна (формените) области на умствения свят много стотици години, където изработва своите способности и се радва на своите плодове. Но и от това умствено тяло гой се отдръпва, когато времето узрее, вземайки от него, за да го пренесе в тялото, което остава, есенцията на всичко, което той е събрал и смлял. Той оставя умственото тяло зад себе си, да се разпилее както и неговите по-груби носители, защото неговата материя - колкото и фина да е от нашето гледище - не е достатъчно тънка да мине напред във висшите области на умствения свят. То трябва да бъде захвърлено, да бъде оставено да се върне в материалите на своята собствена област - още едно разпиляване на комбинацията в нейните елементи.

През целия път нагоре човекът отърсва от себе си тяло след тяло, и само когато стигне арупа (безформените) области на умствения свят, може да се каже, че е преминал зад областите, върху които разрушителния скипър на смъртта има власт. Най-после той излиза от нейното царство, като живее в причинното тяло, над което смъртта няма власт, и в което той складира всичко, което е събрал. Ето откъде произлиза самото негово име причинно тяло, защото всички причини, които обуславят бъдещите въплъщения, се намират в него.

Човек трябва тогава да започне да действа в пълно съзнание в арупа областите на умствения свят в своето причинно тяло, преди да може да пренесе паметта през пропастта на смъртта. Когато влезе в тази възвишена сфера, една неразвита душа не може да поддържа там съзнание. Човек влиза в нея, носейки горе всички зародиши на своите качества; там се извършва само един бърз преглед, една светкавица на съзнанието, която обгръща минало и бъдеще, и омаяният от гледката Аз се спуска надолу към ново раждане.

Той носи зародишите в причинното тяло и проявява навън във всеки свят тези, които принадлежат на света, и зародишите събират около себе си материали, които им подхождат. Тъй на рупа области от умствения свят, умствените зародиши привличат около себе си материя от тези равнища, за да образуват новото умствено тяло, и тъй събраната материя показва умствените характеристики, дадени ѝ от зародиша вътре в нея, както жълъдът се развива в дъба, като събира в него съответни материали от земята и атмосферата. Жълъдът не може да се развие в трън, или в кедър, а само в дъб, тъй и умственият зародиш трябва да се развие според своята собствена природа, а не иначе.

Тъй работи Карма при построяването на носителите и човек събира жетвата от това, което е сял. Зародишът, хвърлен от причинното тяло, може да расте само според собствената си

природа, привличайки към себе си този род материя, която му е сродна, нареждайки я в своята характерна форма, така че той произвежда едно повторение на качеството, което човекът е създал в миналото.

Когато човек стигне до астралния свят, тук биват хвърлени зародишите,- които принадлежат на този свят, и те привличат около себе си съответни астрални материали и елементална есенция. Тъй се явяват отново апетитите, емоциите и страстите, принадлежащи на астралното тяло на човека, формирано отново по този начин при неговото пристигане на астралното поле.

Ако трябва съзнанието за миналите животи да бъде прекарано през всички тези процеси и всички тези светове, то трябва да съществува в пълна активност на това висше поле на причините, полето на причинното тяло. Хората не си спомнят техните минали животи, защото не са били още съзнателни в причинното тяло като в един носител, то не е развито още, за да може да работи човек с него. То е там, есенцията от техните животи, тяхното истинско "Аз", това от което всичко произлиза, но то още не функционира активно; то още не е самосъзнателно, въпреки че несъзнателно е активно, и докато не стане самосъзнателно, напълно самосъзнателно, паметта не може да преминава от свят в свят и следователно от живот а живот. Когато човек напредва моменти от съзнание блясват и осветяват откъслечи от миналото, но тези блясъци имат нужда да се превърнат в постоянна светлина преди да може да се яви свързаната памет.

Логично е да се попита: Възможно ли е да се насърчават такива моменти? Възможно ли е хората да ускоряват тази последователно растяща дейност на съзнанието във висшите полета? Долният човек може да се стреми към тази цел, ако има търпение и кураж. Той може да се опитва да живее все повече и повече в постоянен Аз, да отдръпва повече и повече, доколкото интересите позволяват, мисъл и енергия от дребнавите и временните неща на обикновения живот. Аз не искам да внушавам, че човек трябва да стане мечтател, отвлечен и блуждаещ, един най-непотребен човек за семейството си и за обществото. Напротив, всяко изискване, което светът може да предяви към него, трябва да бъде изпълнено, и то още възможно най-добре, защото човекът, който го върши, е по-велик. Той не може да върти работите си тъй сбутано и несъвършено, както по-малко развития човек може да ги направи, защото за него дългът е дълг, и докато той има задължение към някого или нещо, той трябва да го изплати до последната пара. Всяко задължение ще бъде изпълнено тъй съвършено, както той може да го изпълни със своите най-добри способности, със своето най-добро внимание. Но неговият интерес няма да бъде в тези неща, неговите мисли няма да бъдат свързани с техните резултати: в момента, когато задължението е изпълнено и той е свободен, неговата мисъл ще се устреми назад към постоянния живот, ще се повдигне до най-висшето равнище с стремящата се нагоре енергия, и той ще започне да живее там, като ще започне да придава и истинската стойност на дребноликите на Земята. Когато го прави това с постоянство и се старее да обучи себе си на висшата и абстрактната мисъл, той ще започне да оживява висшите връзки в съзнанието и ще започне да свежда в своя долен живот съзнанието, което е той самият.

Човекът си остава същия, на който и свят да работи, и неговото тържество е когато той работи във всичките пет свята с непрекъсвано съзнание. Тези, които ние наричаме Учители, "хората, станали съвършени", работят в тяхното будно съзнание, не само в трите долни свята, но и в четвъртия - този на единството, който се определя в Мондуки упанишад като Турия, както и в онзи, който стои и над него, света на Нирвана. С тях еволюцията се завършва, този цикъл достига своя край, и това което Те (Учителите) са, това ще бъдат всички, които се изкачват бавно нагоре. Това е обединението на съзнанието; носителите остават за употреба, но те не са вече способни да затворят, и човекът си служи с кое да е от своите тела според работата, която има да върши.

По този начин материята, времето и пространството са победени и престават да бъдат преграда за обединения човек. Докато се е катерил нагоре, той е установил, че те все по-малко и по-малко са пречки във всяка следваща степен. Даже още в астралния свят материята много по-малко разделя, отколкото тук долу, където отделя човека от неговите братя много по-рязко. Пътуването в астралното тяло е тъй-бързо, че може да се каже, че пространството и времето вече са практически победени, защото макар човек да знае, че минава през пространство, той минава през него тъй бързо, че неговата сила да дели приятел от приятел с изгубена. Още тази първа

победа превръща в нищо физическото разстояние.

Когато се повдигне в умствения свят, човек разбира, че притежава още една сила. Той мисли за едно място, и той е там; гой мисли за един приятел, и приятелят е пред него. Още в третия свят съзнанието надхвърля границите на материята, пространството и времето, и присъства навред по своя воля. Всички неща, които са видими, са видими едновременно, щом като вниманието бъде обърнато към тях. Всичко, което се чува, се чува в едно само впечатление. Пространството, материята и времето, както ги знаем на долните полета, се изгубват, и във "вечното сега" вече не съществува последователност.

Когато човек се повдига още по-високо, някои пречки вътре в съзнанието също отпадат, и той вижда себе си да е едно с другите съзнания и другите живи неща. Той може да мисли както те мислят, да чувства, както те чувстват, да знае както те знаят. Той може да си наложи техните ограничения за дадено време, за да може да разбере точно как те мислят, и същевременно да запазва своето собствено съзнание. Той може да си служи със своето по-широко знание да помага на по-ограничени и по-слаби хора, сливайки себе си с тях, с цел нежно да разширява техните граници. Той може да върши съвсем нови работи в природата, когато вече не е разделен от другите хора, но схваща Аз-а, който е едно във всички и изпраща долу своите енергии от полето на единството.

Даже по отношение на низшите животни той може да чувства как те възприемат света, тъй че той може да им окаже тъкмо помощта, от която те имат нужда, и може да им даде помощта, към която те слепешката се стремят. Ето защо неговата победа не е само за него, а за всички, и той придобива по-широки сили само, за да я употреби за служене на всичко по-ниско от него по стълбата на еволюцията. По този начин той изгражда своето самосъзнание в целия свят. Защото се е научил да трепти в отговор на всеки вик на мъка, на всяко трепване от радост или скръб. Всичко е достигнато, всичко е придобито и Учителят е човекът, "който няма нищо повече да учи". С това ние не искаме да кажем, че всичко възможно знание е във всеки даден момент вътре в неговото съзнание, но че, що се отнася работата до този стадий на еволюцията, няма нищо скрито за него, нищо, което той да не може напълно да знае, когато си обърне вниманието към него. В този цикъл на еволюцията от всичко, което живее - а няма нищо, което да не живее - няма нищо, което той да не може да разбере, и следователно нищо, на което той да не може да помогне.

Това е последното тържество на човека. Всичко, за което говорихме, би било безполезно, дребнаво, ако да беше само за малкия Аз, който знаем тук долу. Всички стъпала, скъпи читатели, по които аз се старая да ви водя, нямаше да заслужават внимание и труд, ако те ви поставяха най-накрая на изолирани висоти, отделни от всички грешни, страдащи хора, вместо да ви водят към сърцето на нещата, където те и вие сте едно.

Съзнанието на Учителя се простира по всички направления, по които той го праща, смесва се с всяка точка, към която той го насочва, знае всичко, което той иска да знае. И всичко това е с цел да може да помага напълно, защото да няма нищо, което той да не може да чувства, нищо което той да не може да подкрепя, нищо което той да не може да засилва, нищо което той да не може да помага в неговата еволюция. За него целият свят е едно широко развиващо се цяло и неговото място в света е това на един помощник на еволюцията. Той е способен да отъждествява себе си с всяка стъпка, и на тази стъпка да даде тази помощ, от която тя има нужда. Той помага на елементарните царства да се развиват нагоре, всяко според мястото му, на еволюцията на минералите, растенията, животните и хората. Той помага на всяко нещо, все едно, че то е Той самият, като в процеса на самото помагане Той схваща като Себе си като всичко, на което помага.

Мистерията как това може да бъде, постепенно разкрива себе си, когато човек се развива и съзнанието му се разширява и обгръща все повече и повече, като в същото време става, поживо, по-жизнено, без да изгубва значението за себе си. Когато точката стане сфера, тя мисли за себе си и като за точка. Всяка точка съдържа всичко и познава себе си, заедно с всяка друга точка. Външното разбира, че е само едно отражение на вътрешното. Реалността е Едничкият Живот, а разнообразието - една илюзия, която е надрасната.